Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 9 (15632) | 1981 оной январиин 11, воскресени | Сэн 2 мүнгэн.

БИ—ТАБАН ЖЭЛДЭ, ТАБАН ЖЭЛ—НАМДА

Хүндэтэ уншагшад! Мүнөөдэрһөө эхилжэ, амаралтын үдэр бүхэнэй номерто нимэ юрэнхы гаршагтай материалнуудые толилжо байхабди. Эндэмнай гол түлөб ажалай түрүүшүүлэй үйлэдбэриин ашаг үрэ, шанар дээшэлүүлхэ арга боломжонууд, нөөсэнүүд тухай, шэнэ табан жэлэй туршада хүн зоной байдал һуудал һайжаруулха хэрэгтэ туйлагдажа байгаа амжалтануд тухай һанамжа, дурадхалнуд нинтэлэгдэхээр хараалагдана. Тиимэнэ эдэ асуудалнуудаар өөһэдынгөө һанал бодол тухай бэшэжэ байхыетнай та бүгэдые уряалнабди.

УЛАМ ЭДЭБХИТЭЙГЭЭР АЖАЛЛАХАБДИ

Түсэбтэ арбадахи табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй һүүлшын һарануудта «Табан жэлэй түгэсхэлэй үедэ — эршэтэ ажал» гэһэн уряатай мүрысөөн манай заводто илангаяа хүсэтэйгөөр дэлгэрээ һэн. Заводой цехүүдтэ, үйлэдбэриин участогууд дээрэ энэ мүрысөөнэй эршэ илангаяа тодоор харагдадаг байгаа. Юуб гэхэдэ, түрэл партиингаа XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө эрмэлзэһэн коллективүүд, хүдэлмэришэдэй олонхинь дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаһан байна. Абаһан уялгаяа заатагүй дүүргэхэ, хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ гээшэ гансал уряа бэшэ, харин хүдэлмэришэн хүнэй нэрэ хүндын хэрэг ха юм.

Миниий хүдэлдэг цехэйшье коллектив мүрысөөндэ хам оролсожо, үндэр үрэ дүн түйлан, арбадахи табан жэлэйнгээ түсэб, уялгануудые болзорһоонь урид дүүргээ һэн. Манай цех бүхы табан жэл соо һара бүриингөө даабарие сүм дүүргэдэг байһан юм. Завод соохи социалис мүрысөөндэ нэгэтэ бэшэ илажа, түрүү һуурин-нуудта гарадаг байгаабди.

Заводой цехүүдэй болон бүхы коллективэй түйлаһан амжалта табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөнһөө эхитэй. Энэ мүрысөөе манай заводто эрхим хүдэлмэришэдэймнай нэгэн, фрезеровщик Тимофей Изотович Федоров эхилһэн юм. Тэрэнэй үүсхэлые заводой бүхы хүдэлмэришэд дэмжээ һэн. Тиин 1980 оной декабриин нэгэндэ, болзорто сагаа бүхэли һараар уридлан, 1200 гаран хүдэлмэришэд хубингаа табан жэлэй түсэб дүүргэһэн тухайгаа мэдээсээ бэлэй. Манай цехэй 80 хүдэлмэришэд табан жэлэйнгээ түсэб болзорһоо урид дүүргээ.

Арбадахи табан жэлэй эхин дээрэ би энэ түсэбөө 3,5 жэл соо дүүргэхэб гэжэ уялга абаа һэм. Тэрэ үедэ энээндэ этигэхэ хүн хомор һэн. Хэды бодожо, тооложо үзөөшье һаа, өөртэмнишье айдаһатай шэнги байгаа бэлэй.

Энэ уялгаяа би 1979 оной мартын 1-дэ сүм бэелүүлээ һэм. Тиигэжэ хубиимни табан жэлэй түсэб 3 жэл 2 һара соо дүүргэгдээ. 1980 оной ноябриин 12-то найман жэлэй түсэб дүүргэгдэ байгаа һэм.

Иигэжэ өөрынгөө амжалта дурдахада, һайрхаһан шэнги, аягүйшье байжа болохо. Тэд би түрүүн уялга абахадаа һүгэдэнэ дуулган, үүсхэл гаргажа, нүхэдөө социалис мүрысөөндэ уряалһан байнаб. Тиимэһээ мүнөө тэрэ уялгануудаа коммунис өһоор, нэрэтэй солотойгоор дүүргээб гэжэ омогорхон мэдүүлнэ гээшэб. Иимэ түйлатануud бүхы миниий хүдэлмэришэд нүхэдтэ «һайнаар хүдэлхэ, ехые түйлаха» гэһэн уряа болоһой гээд һанадагби.

«КПСС-эй XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөн тухай» партиин ЦК-гай тогтоол манайшье коллективтэ ажалай эдэбхи бадаруулжа, социалис мүрысөө эршэдүүлээ. Би түрэл партиингаа эзлжээтэ съездын нээгдэхэ үдэр болотор 1981 оной нэгэдэхи кварталай түсэбые дүүргэхын түлөө мүрысөө дэлгэрүүлые уряалаа һэм. Энэ уряаемни заводой олон хүдэлмэришэд халуунаар дэмжэнхэй.

Ажабайдалаймнай, ажалта түгэс дабшасымнай шухала шатануud болохо табан жэлнүүдэй бэлшэр дээрэ байхадаа, миниий һанахада, арбадахи табан жэлэй үедэ үшөө хүсэд шиидхэгдээгүй асуудалнууд тухай хэлэхэ дуран хүрэнэ. Эндэ нэн түрүүн ажалай журам, хүдэлмэриин эмхидхэлые, кадрнуудые бэлдэлгэ тухай дурдамаар гэжэ һанагдана.

Жэшээнь, элдэб шалтагаанаар ажалай сагай һамшаагдадаг ушар абаад харая. Ажалдаа гээгдэһэн хүн халаанайнгаа, дам саашань, һарынгаа түсэб дүүргэхэ арга гүй болоно. Харин түсэб хадаа бригада, цех бүхэндэ гэшүүдэйнь тоогоор үгтэнэ ха юм. Тиин бригада соо, жэшээнь, 2—3 хүнэй ажалдаа хожомдоод, түсэбөө дүүргэхэгүйдэ, хамтынь түсэб яажа дүүргэгдэхэб? Ажалһаа хожомдоһон, һали-боли хүдэлһэн зарим залхуушуулай түлөө бусадынь хүдэлхэ болоно бшуу. Тиимэһээ ажалай журам һайжаруулха гээшэ хүдэлмэришэдэй өөһэдынь лэ шиидхэхэ хэрэг гээд һанагдана.

Хоёрдохёор, кадрнууд тухай асуудал. Энэ талаар манай заводто һүүлэй үедэ ехэ оролдолго гаргагдана. Гэр байра олоор баригдана, ажалай ба амаралтын эрхэ байдал һайжаруулагдана. Тиимэһээ хүдэлмэришэдэй ажалһаа гаража ошохо ябадал нилээд хороо. Гэбэшье, үшөөл олон байна гээд тэмдэглэлтэй. Манай заводто ямаршье һаа хүдэлмэришэн хэрэгтэй бэшэ. Харин тусхай шанартай, тусхай шэглэлтэй хүдэлмэри бүтээжэ шадаха мэргэжэлтэй хүнүүд хэрэгтэй. Тиимэһээ үндэр мэргэжэлтэй хүдэлмэришэнэй ажалһаа гарахада, тэрэниие һэлгэхэнь хүшэр болошодог гээшэ.

Заводой цехүүдтэ олон залуушуул һурагшадаар ородог. Хэдэн зуун хүбүүд, басагад кадрнуудые бэлэдхэлгын тэһагта һуралсана. Тэдэнэр манай ерээдүйн халаан, заводто тон хэрэгтэй хүнүүд, тезд тэдэнэй мэргэжэлээ шэлэжэ, заводой хүдэлмэришэ коллективтэ дадажа, эндэ үлэхынь түлөө сиэр оролдолго гаргагдадаг гээшэб?

Залуушуултай ябуулагдаха хүдэлмэриие олонхи ушарта концерт, спорт гэхэ мэтээр ойлгогдодог. Тэдэ хэрэгтэйл юм бээ. Тезд залуушуулай ажабайдалайнь асуудалнуудта мүн лэ һаналаа табилсахаар гээшэ. Эндэ бидэшье, үнинэй хүдэлмэришэд, өөһэдынгөө алдууе мэдэрхэ зэргэтэйбди. Юуб гэхэдэ, бидэндэ һурахаяа ерэһэн залуушуулые түрүүшын үдэрһөө мэргэжэлтэйнь танилсуулжа, һурган хүмүүжүүлжэ эхилхын орондо, элдэб гар үзүүрэй хэрэгтэ заража эхилдэг ушар үшөөл олон. Тиигэһээр байтар саг үнгэржэл байха, залуу хүндэ салин хүлһэн хэрэгтэй, харин хүдэлмэришэнэй разряд абахань удаарха. Эндэ бидэнэр гансашье мэргэжэлэйнгээ нюусые залуушуулда дамжуулха бэшэ, харин тэдэнэй ажабайдалай харгые заажа үгэхэ, һурган хүмүүжүүлэгшэд болоно.

Оршон ерэд байһан Шэнэ жэл манай ажалай, ажабайдалай намтарта онсо шэнжэтэйгээр бэшэгдэн үлэхэ. Гүрэн түрэмнай, совет араднай илалта түгэс дабшасынгаа үшөө нэгэ алхам хэжэ, арбан нэгэдэхи табан жэлээ эхилбэ. Түрэл Коммунис партиингаа ээлжээтэ XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө манай ажалша арадай эмхидхэһэн социалис мүрысөөн үдэр ерэхэ бүри улам улам эршэдэнэ. Энэ дүмбэрэлтэ жабхалан үедэ «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тушаа КПСС-эй ЦК-гай проект тунхаглагдаба. Тэрэниие соет арад зомнай халуунаар угтажа, ажалша коллективүүдэнэй зүбшэн дэмжэнэ. Тиигэншьегүй яахаб. Партиимнай хараа түсэбүүд бүгэдэ арадаймнай хэрэг мүн ха юм.

В. АНПИЛОГОВ,
Улаан-Удын авиационно заводой токарь.

БАМ-ай Буряадай участогта хүдэлдэг 16-дахи тоннельнэ отрядта проходчигуудай бригадирнууд Анатолий Дмитриевич Бычков, Григорий Павлович Гудков гэгшэд эгээн дүй дүршэл ехэтэй хүнүүд гэжэ тоотой. Тэдэнэй хүтэлбэрилдэг бригаданууд үбэл, зунгүй, хүйтэ, нойтондо метр метрээр урагшаа дабшажа, агууехэ барилгын тон харюусалгатай хүдэлмэрние амжалтатайгаар бэелүүлнэ. КПСС-эй XXVI съездын хүндэлэлдэ үндэр уялга абаһан эдэ бригаданууд, хоорондоо мүрысэн ажаллаха зуураа, үндэр бүтээсэ түйлана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бригадир А. Д. Бычков.

С. БАЛДУЕВАП фото.

ЗОРИЛГОЁО ТОДОРХОЙЛООД...

Үнгэрһэн жэлдэ хэхэ ажал, шиидхэгдэжэ асуудалнууд олон байба. Нёдондоной июнь һарада КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум боложо, партиин ээлжээтэ XXVI съездые зарлаха тухай тогтоол баталан абаһан юм. Тиимэһээ бидэнэр ажалдаа түйлаһан бүхы амжалтануудаа партиин съездэ зорюулһан байнабди. Нёдондо түйлаһан амжалтануудшье олон. КПСС-эй XXV съездээр манай урда табигдаһан арбадахи табан жэлэй зорилгонууд бэелүүлэгдээ. Энэ хугасаа соо 16.203 мянган тухэригэй барилга хэгдэбэ гэхэ гү, али түсэбөөр гадуур 458 мянган тухэриг ашаглагдаба.

Арбадахи табан жэлдэ үйлэдбэридөө эрхим үрэ дүнгүүдые түйлаһан коллективүүд, хүдэлмэришэд Гусиноозёрско ГРЭС-эй барилга дээрэ олон юм. Жэшээлхэдэ, А. Д. Новиков, Г. Г. Гантимуров, В. И. Рупышев, И. П. Крючков гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг модошо дархашуулай. Шулуушадай бригадануудай коллективүүд табан жэлэй туршада 6—7 жэлэй даабаринуудые бэелүүлһэн байна. Тинхэдэ «Востокэнергомонтаж» трестын Гусиноозёрско участогай (начальнигынь А. М. Дядькин), нүүдэл-оньһожоруулагдамал колонныи (начальнигынь В. И. Батышев) коллективүүд мүн лэ бүтээсэ ехэтэй ажалай үльгэр жэшээ харуулна.

Дэлхэйн түрүү үзэл бодолтой хүн түрэлтэнэй агууехэ вождь Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 110 жэлэй алдарта ойе нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө социалис мүрысөөндэ ГРЭС-эй барилгашад тон эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, ажалдаа ехэ амжалтануудые түйлаһан юм. Жэшээлхэдэ, барилгын 1-дэхи, 2-дохи, 3-дахи участогуудай коллективүүд үнгэрһэн жэлэй дүрбэн һарын түсэб болзорһоонь холо урид бэелүүлээ бэлэй. Тинхэдэ 4-дэхи автобазын жолоошод Г. Викулин, А. Литвинцев, Н. Жилков, В. Парфиненков, М. Токарев, 3-дахи участогай шуулуушад М. Деревцова, З. Глазкова, Н. Бараное болон бусад олон хүдэлмэришэд хубингаа табан жэлэй түсэбүүдые бэелүүлһэн байна.

«1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тухай партиин XXVI съезд дээрэ харагдаха КПСС-эй ЦК-гай проектые ГРЭС-эй барилгашад урма баяртайгаар угтажа, үнэгэгөөр шудална, өөһэдынгөө һанамжа, дурадхалнуудые оруулна. Олон хүдэлмэришэд, коллективүүд съездын хүндэлэлдэ абаһан социалис уялгануудаа шэнэлнэ, 1981 онойнгоо зорилгонуудые тодорхойлно. Жэшээлэн хэлэхэдэ, Г. Г. Гантимуровай хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив шэнэ жэлэйнгээ даабари 130 процент дүүргэхэ гэһэн зорилго урдаа табиба. «Сибэнергосантехмонтаж» трестын участогай коллектив урид абаһан уялгаяа хоёр дахин ехэ болгон шэнэлээ, мүн И. Федотовой даадаг бригадын электрохабсарагшад «Табан үдэрэй даабариие—дүрбэн үдэртэ» гэһэн уряа доро бүхэли жэл соо хүдэлхэ гэжэ шиидэнхэй.

Нимэ жэшээнүүд манай эндэ үшөө бии даа. Энэ хадаа Гусиноозёрско ГРЭС-эй барилгашадай политическэ ба ажалай үндэр дэбжэлтые тэрэшэлнэ гээшэ. Шэнэ табан жэлэй түсэбүүдэй дүүргэлтэдэ өөһэдынгөө хубитые ехээр оруулха гэһэн эрмэлзэд зоригоор дүүрэн ГРЭС-эй барилгын управленийн барилгашад болон хабсарагшад хамтынгаа суглаан дээрэ КПСС-эй ЦК-гай проектые һайшаан дэмжээд, дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абаа. Тиигэжэ манай коллектив 1981 ондо түсэбөөр хараалагдаһан 6 миллион тухэригэй орондо 9 миллион тухэриг ашаглаха, 1985 он хүрэтэр электростанцийн хоёрдохиээлжээнэй тус тустаа 210 мянган киловатт хүсэтэй хоёр энергоблок ашаглалгада тушааха гэһэн ехэ зорилго урдаа табяа.

Манай Эхэ ороной саашанхи хүгжэлтын программа дотор 1990 он хүрэтэр Гусиноозёрско ГРЭС-эй барилга дүүргэхэ гэһэн зорилго табигданхай. Тиимэһээ бидэнэр дүн хамта 1260 мянган киловатт хүсэтэй 6 энергоблогһоо гадна, туһаламжын олон тоото объектнүүдые, байрын гэрнүүдые, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын комбинадуудые бариха байнабди. Мүнөөдэр хэжэ байһан ажалнай совет арадай аша туһада хэгдэнэ. Тиимэһээ манай барилгашад абаһан уялгануудаа сүм бэелүүлхын, партиин эгээл дээдын хураалдаае нэрэтэй солотойгоор угтахын тула бүхы хүсэеэ элсүүлэн хүдэлхэ.

В. НИКИТИН,
Гусиноозёрско ГРЭС-эй барилгын управленийн начальник.

АМЖАЛТАТАЙ

Үнгэрэгшэ табан жэлдэ Яруунын районой промышленна предприятинуud ябала ехэ амжалта түйлаба. Табан жэл соо промышленна продукци хүдалдаха түсэб 109 процент дүүргэгдээ.

Арбадахи табан жэл соо эндэхи загаһанай заводой хүдэлмэришэд, алба хаагшад оролдосотой һайнаар хүдэлһэн дээрэһээ горитой амжалта түйлаа. Николай Орловой бригада 1979 оной ноябрь һарада арбадахи табан жэлэй түсэб дүүргэнэн байна.

Эндэ социалис мүрысөөн һайнаар эмхидхэгдэдэг, мүн арадай хинагшад наринаар хүдэлдэг. Коммунист В. С. Коваленкын бригада 1980 оной апрель соо хоёр табан жэлэй түсэб дүүргээ. Загаһанай завод бүхыдөө арбадахи табан жэлэйнгээ түсэбые 1980 оной январь соо дүүргээ һэн.

Тоһоной заводой коллектив үнгэрһэн жэлдэ мүн лэ һайнаар хүдэлжэ гараа. Табан жэлэй эхинһээ 8,8 миллион тухэригэй продукци гаргаа. Онсолон хэлэбэл, 1993 тонно тоһон, 516 тонно сыр гаргагдаа гээшэ. Тус заводой мастер А. Н. Григэй хүтэлбэрилдэг коллективэй гаргаһан продукциньь ходо һайн шанартай байдаг юм. Коллективые ударидагша коммунист Ц. Ц. Базаровай эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулдаг дээрэһээ нимэ амжалта түйлагдаа гэбэл, алдуу болохогүй.

«Озернын полиметаллическа ашагта малтамалнуудые ашаглаха талаар бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулха...» гээд КПСС-эй ЦК-гай проект соо хэлэгдэнэ. Тиимэһээ Озернын шанаржуулгын комбинат районой промышленна предприятинуудай дунда сохэхэн һуури эзэлхэ болоно. Үнгэрһэн жэлдэ эндэ горитой хүдэлмэри хэгдээ. Барилгын талаар абабал, сад-ясли, клуб, хүдалдаа наймаанай магазинууд бариглаа. 1981 онло һураг-шадай 624 нууритай һуруулли, 180 хүүгэдэй сад-ясли, байрын гэрнүүд бодхоогдохо, харгы барилга үргэлжэлүүлэгдэхээр хараалагдана.

Э. БУДАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

САҺА ЕХЭЭР ТОГТООНО

Наранай бултаймсаар, тооһоржо байһан жабар бууран дэгдэжэ, Сэлэнгэ мүрэнэй һаба һалаагай уужам үргэн дайда холо саагуур нэмжын харагдаба. Энэ тэндэ саһаар хушагдаһан полинуud дээрэ, хада гүбээнүүдэй ташалангуудта тракторнуud харагдана. Онгосонуудтал адли, эдэнэр дун сагаан саһа хаха эсхэн дэбшана. Энэмнай Забайкалнин таряашад КПСС-эй XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор угтахые оролдон, ерээдүйн үндэр баян ургасын бата үндэһэ һуури табижа байна гээшэ. Гектар газарай ашаг үрые дээшэлүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн агротехническэ ба бусад хэмжээ ябуулгануудтай хамта эдэнэр полинуud дээрэ саһа тогтоолгые үргэнөөр хэрэглэдэг юм.

Ажахынуудай һара шахуу саг соо саһа тогтоожо байна, — гэжэ партиин Гусиноозёрско горкомой нэгэдэхи секретарь С. Аржанович мэдээсэбэ. — Энэмнай хүндэ хүшэр, юрын бэшэ хүдэлмэри мүн, гэбэшье тэрэнэй тон шухала удха шанартай байнынь бодото ажал хэрэг дээрэһээ этигэн найдаһахайбди. Саһа ехэтэй газарһаа сагай уларилай ямаршье эрхэ байдалда ороһото ургамалнуудай ургаса 2—3 центнерээр дээшээ байдаг гээшэ.

Энээнэй тула ажахы бүхэндэ тусхай звенонуud эмхидхэгдэн байгуулагданхай. Коммунистнуud, комсомолшуud, эрхим түрүү механизаторнуud тэдэнние толгойлдог. Район 70 мянга шахуу гектар таряалантай юм. Үбэлдөө бүхы талмай дээрэ шадаал һаа ехэ шиг нойто барижа абахые хараалаһахай. Кировэй, Ленинэй нэрэмжэтэ, мүн бусад олон колхозуудта саһа тогтоогшод эртэ үглөөнһөө хойшо үдэшэ орой болотор бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлнэ.

Таряалан дээрэ саһа ехээр тогтоообол, баян ургаса хуряажа абахаш. Буряад ороной бусадшье районуудта эдэ сэсэн мэргэн үгэнүүдые мартадаггүй юм. Һүүлэй жэлнүүдтэ ган гасуур боложо, эндэхи таряашадай Забайкалнин газар таряалангай бүхы арга боломжонуудые гүйсэд дүүрэнэр хэрэглэхэдэнь һаад тойбо татаба. Тиимэһээ эдэнэр шиг нойтые сэгнэжэ, үндэр баян ургаса хуряажа абахын тула тэрэнэй нөөсэнүүдые гамнажа, арьбадхажа һурааа.

Жэшээнь, Түнхэнэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ, «Маяк» колхозуудта олон жэлэй турша соо үргэн ехэ талмай дээрэ саһа тогтоодог заншалтай. Энээнэй үрэ дүнгүүд эли бодо ха юм даа: угайдхадаа үнгэрһэн жэлдэ яаха аргагүй ган гасуур болоошье һаань, эндэ гектар бүхэнһөө дунда зэргээр 15 шахуу центнер ороо-һо хуряаһан, харин олохон полинуud нэгэ тойроолгоһоо 20 гаран центнерэй ургаса үгэнэн байна.

Энэ үбэл автономито республикын талата районуудта ехэ саһан ороо. Дун сагаан хүнжэл үшөө нэмэжэл байна. Үндэр баян ургаса ургуулхын тула энэ баялигые арьбадхаха гэһэн гол зорилго мүнөө табигдаад байнхай. Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй, Кабанскый, Прибайкалиин, Баргажанай, Түнхэнэй районуудай таряашад тэрэниие амжалтатайгаар шиидхэнэ. Ехэ хүсэн, тэрэ тоодо К-700 тухэлэй хүсэтэ тракторнуud саһа тогтоолгодо элсүүлэгдэнхэй. Тусхай зэмсэг хэрэгсэлнүүдһээ гадна, нютагай уран гартадай бүтээһэн тухсэрэлгэнүүдые механизаторнуud хэрэглэнэ. Жэшээнь, хушуутуулан холбоһон хүндэ бревнонуудые хэрэглэнэ. Тинхэдэнь саһан бүри нягтаар дарагдадаг байна бшуу.

Республика дотор тошо халяажа хүргэхэ гэһэн шалгагдамал арга үргэнөөр хэрэглэдэнэ. Бүлүүр хүсэтэ 36 станци хүдэлгэдэнэ. Мүнөө 3 миллион шахуу кубометр тошон халяагдаад байнхай.

Буряадай бүхы ажахынуud саһа тогтоолгодо анхаралаа хандуулна гэхын аргагүй. Үнгэрэгшэ намар Хорнин, Яруунын, Хэжэнгын районуудай таряалан дээрэһээ мүртэй ургаса абтаагүй һэн. Тоод мүнөө эндэ саһа тогтоолгодо анхаргүй. Райкомуud, партийна эхин организацинуud оньһожоруулагдамал отрядуудай болон звенонуудай ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэдэ, социалис мүрысөө эмхидхэлгэдэ анхаралаа һулаар хандуулна.

Шэнэ табан жэлдэ гектар бүхэнэй ашаг үрые нилээд дээшэлүүлхын тула газар таряалангай бүхы арга нөөсэнүүдые гүйсэд ашаглаха хэрэгтэй. Тэрэ тоодо Забайкалиин эрхэ байдалда тон шухала удха шанартай үбэлэй сагта шиг нойто барижа өсэлгые хэрэглэхэ шухала. Мүнөө республикын хүдөө ажахын органуud, партиин обком газар таряаландаа анхаралаа ехээр хандуулха зэргэтэй.

В. ОРЛОВ,
«Правдын» корр.
Буряадай АССР.

(«Правда» газетын январиин 9-нэй номерһоо абтаба).

Украинын ССР-эй Нүүрһэнэй промышленностиин министерствын „Ждановская-капитальная-1“ гэжэ шахтын барилгашадта, хабсаргагшадта, ашаглалгада оруулагшадта, партийна, профсоюзна ба комсомолой организацинуудта, барилгада хабаадагшад бүгэдэндэ

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Донецкэ нүүрһэнэй бассейндэхи эгээн ехэ «Ждановская-капитальная-1» гэжэ шахтын барилгын нормативна болзорһоо жэлээр урид дүүргэгдэһэн тухай мэдээсэл КПСС-эй Центральна Комитедтэ ехэ баяртайгаар угтагдаа.

Жэлэй туршада 2,1 миллион тонно антрацит нүүрһэ малтан абаха ба шанаржуулха түгэс оньһожоруулагдамал комплексын ороной шахта барилгын түүхэдэ анха түрүүшынхээ нимэ богони болзорнуудта бүтээгдэһэн ба амжалтатайгаар ашаглалгада оруулагдаһаниинь — ороной түлишын ба элшэ хүсэнэй баазые хүгжөөлгын талаар арбадахи табан жэлэй даалгабаринуудые дүүргэхэ хэрэгтэ оруулагдаһан горитой хубита болоно.

Таанадай ажалай амжалтануud — инженернэ зоримгой шиидхэбэриин, шахта баридаг түрүү онол аргануудые зоримгойгоор хэрэглэлгын үрэ дүн мүн.

Партийна, профсоюзна болон комсомолой организацинуудай эмхидхэлэй ба политическэ эршэмтэй габшагай хүдэлмэриинь барилгада хабаадажа байгаа бүхы хүдэлмэрилэгшэдые шэн зоригто ажалда элсүүлхэ арга олгоо, нүүрһэнэй предприятинуудые болзорһоо урид ашаглалгада оруулхын түлөө социалис мүрысөөндэ зохёон байгуулхы үүсхэл гаргаха ба тон харюусалгатайгаар хандаха ябадалда туһа хүргөө.

Барилгые ашаглалгада оруулагшад съездын урда тээхи мүрысөөндэ барилгашадай эстафетые халан абаад, КПСС-эй XXVI съездын нээгдэхэ үдэр хүрэтэр 100 мянган тонно эрхим шанартай антрацит нүүрһэ хэрэглэгшэдтэнь эльгээхээр шиидэнхэй гэжэ тэмдэглэхэдэ урматай байна.

Нүүрһэ малтан абаха томо предприятинуудые эршэмтэй түргэн бариха талаар таанадай туйлаһан үнэтэ дүй дүршэл үргэнөөр дэмжэгдэхэ, нүүрһэнэй промышленностиин бүхы шахтануудай барилгашадай дунда дэлгэрүүлэгдэхэ гээд этигэжэ байнаа элирхэйлнэб.

Элүүр энхэ, золтой жаргалтай байхыетнай, КПСС-эй XXVI съездые эрхимээр угтахын түлөө социалис мүрысөөндэ бүри ехэ шэнэ амжалтануудые туйлахыетнай, хүндэтэ нүхэдүүд, таанадта хүсэнэб.

Л. БРЕЖНЕВ.

ПАРТИИН ТҮСЭБҮҮД — АРАДАЙ ТҮСЭБҮҮД

Партийн XXVI съезд дээрэ харагдаха КПСС-эй ЦК-гай проект дотор найруулагдаһан хүдэлмэриин түсэбүүд асари ехэ байна. Партийна ба экономическа һуралсалда хабаададаг совет хүнүүд ерэхэ табан жэлдэ шиидхэгдэхэ зорилгонуудые һонирхолтой, урматайгаар зүбшэн хэлсэхэдээ, хүдэлмэриин ашаг үрэ болон шанар саашадань дээшэлүүлхэ нөөсэ арга боломжонуудые эдэбхитэйгээр бэдэрнэ. ТАСС-ай корреспондентнүүд тэдэн тухай нитэжэ мэдээсэнэ:

МОСКВА. ЗИЛ-эй автомобиль бүтээдэг хори мянга гаран хүдэлмэрилэгшэд «Экономическа һуралсалай пропагандист, һурагша бүхэнние арьбалалтын талаар өөрын тоосоотой болгохо» гэһэн түрүүшүүлэй үүсхэл дэмжэбэ. Энэ коллектив түсэбтэ табан жэлэй турша соо гурба миллион улүүтэй түхэриг алмажа, мүнөө жэлдэ амжалтатайгаар хүдэлмэрилхэ һайн үндэһэ һуури табихай.

Нимэ ехэ амжалтануudые ямар аргаар түйлааб? Пропагандистнууд ба һурагшад коллективэй ажал хүдэлмэриин гол шэглэлнүүдтэ — ажал оньһожоруулха, тэрэнэй бүтээсые дээшэлүүлхэ асуудалда халуун анхарал хандуулна.

Жэшээлэн хэлэбэл, пропагандист Б. Вершковой толгойлдог комплексно бригада оньһожоруулан нарижуулха арбаад дурадхал, гурбан ухаалан зохёолго үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, хахад миллион улүүтэй түхэриг алмаха арга олгоо.

Гол шэглэлнүүдэй проектые зүбшэн хэлсэгшэ үедэ эндэхи үүсхэлшэд нилээд ехэ нөөсэ арга боломжонуудые элирүүлһэн байна.

СЕВЕРОБАЙКАЛЬСК (Буряадай АССР). Тоннель барилаг 16-дахи отрядай проходчигуудай үүсхэл БАМ-ай баруун участогтахи дүрбэдэхи участогай забойдо эршэмтэй түргэн хүдэлмэри һэргээхэ арга олгобо. Мүнөө хада хабсагайе һэтэлэн «гараха хүдэлмэри» сүүдхэ бүри метр үлүүтэйгээр нэмэжэ, нормативна үрэ дүнгүүдые улам дээшэлүүлнэ.

НАХОДКА (Приморийн хизаар). Фрезеровщик Г. Чумашые хүдэлмэришэн-шэнжэлэгшэ гэжэ, судна бүтээгшэд нэрлэнэ. Ажал эмхидхэдэг онол аргаяа экономическа эрдэм шудалагшадта хэлэжэ үгэһэн байна. Тэрэнь океан далайн теплоходуудые заһабарилдаг станочнигуудай ажалай бүтээсэ эрид дээшэлүүлхэ арга олгоб.

Гол двигательдэ хэрэглэгдэхэ детальнуудые бүтээлгэ энэ предприятида үнихэнэй һаад ушаруулдаг участок байнаа юм. Үүсхэлшэ хүдэлмэришэн энэ дутуу дундые усадхаха ябуулга хэжэ эхилээ. Гурбан станок даажа абаад, хүдэлмэриин саг алмахаар тэдэние тодхобо.

Үүсхэлшын дүй дүршэл коллектив дотор нэбтэрүүлэгдэнхэй. Находкын судна бүтээлгын заводто тухеэрэлгэ хэрэглэлгын ашаг үрэ нилээд дээшэлээ. Хүдэлмэрилдэг газарнуудта элирүүлэгдэнэн нөөсэнүүд «Юрий Смирнов» гэжэ томо теплоходые болзорһоо урид заһабарилхадань туһалһан байна.

Находкын судна заһабарилагшад Соведүүдэй ороной коммунистнуудай ехэ хуралдаанай нээгдэхэ үдэр хүрэтэр океанай үшөө нэгэ судна болзорһоо урид бэлэн болгохо үеэлгэ абаһхай.

АЛМА-АТА. «Поршень» гэжэ заводто «Ажахы эрхилэлгын онол арга улам нарижуулан һайжаруулха» теоретическэ семинарай хэшээл урдынхиһаа ондоогоор эхилбэ. Энэ һурагшад декабрь һарада предприятиин эгээн үндэр бүтээсэ туйлаһантай дашарамдуулан, пропагандист А. Задорожные амаршалаа. Семинарые хүтэлбэрилэгшын үүсхэлээр тус коллектив продукциин шанар һайжаруулха, тэрэниие бүри найдамтай һайн болгохо хэдэ хэдэн хэмжээ ябуулгануудые хараалан бэелүүлнэн байна.

Семинарай һурагшад — цехүүдэй та таһагуудай начальнигууд, мастернууд юм. Үдэр бүриин зорилгонуудтай нягта холбоотойгоор үнгэрэгдэдэг политическэ һуралсал түрүүшүүлэй дүй дүршэл дэлгэрүүлгэдэнь, техникээ зоримгойгоор һэльбэн шэнэлэлгэдэнь үйлэдбэриин командирнуудта туһална.

Семинарай һурагшадай үүсхэлээр мүнөө һурган хүмүүжүүлэгшын ба залуу хүдэлмэришэнэй хамтын уялгануud хараалагданхай, «Нэгэшье гээгдэнги бригада зэргэлээд байха ёһогүй» гэһэн уряатай мүрысөөн дэлгэрэнхэй.

Партиин XXVI съезд дээрэ харагдаха КПСС-эй ЦК-гай проект предприятиин партийна ба экономическа һуралсалай программын гол темэнь болонхой. Тэрэниие хоёр мянга гаран хүдэлмэришэд шудална. Энэ коллектив съездын нээгдэхэ үдэр хүрэтэр хоёр һарынгаа түсэб дүүргэхэ, шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабаринуudые болзорһоо урид түгэсхэхэ уялга абаба.

РИГЭ. «ВЭФ» нэгэдэлдэхи экономическа бүтээд нинтыи һуралсалай хэшээлнүүд ороной хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй проектые зүбшэн хэлсэлгэдэ зорюулагдана.

Предприятиин генеральна директор С. Леневой хүтэлбэрилэн үнгэргэһэн түрүүшын хэшээл үүсхэл гаргалгын бодото хэшээл болоо. Пропагандист ойрын жэлнүүдтэ коллективэй шиидхэхэ ёһотой зорилгонууд тухай хөөрөөд, шэнэ ёһоной, һонирхолтой үүсхэлтэй танилсахыень һурагшадта дурадхаба. Слесарь А. Лесиньшей ухаалан бүтээһэн штамп детальнуудые бүтээлгэ арбаад дахин түргэдхэхэ, ехэ металл ба электрын эльшэ хүсэ арьбалха, голодоһо гаргалга усадхаха арга олгоно.

(ТАСС).

XXXI ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИИН ДЕЛЕГАДУУДАЙ АНХАРАЛДА

XXXI областной партийна конференци 1981 оной январиин 15-най үглөөнэй 10 часта оперо ба баледэй театрай байшан соо худэлмэрээ эхилхэ.

XXXI областной партийна конференциин делегадууд КПСС-эй обкомой байшан дотор (7-дохи кабинет) январиин 12-то үглөөнэй 9 часаа 20 час болотор, январиин 13 ба 14-дэ — 9 часаа 22 час болотор; январиин 15-да — оперо ба баледэй театрай байшан дотор үглөөнэй 8 часаа бүридхэлдэ абтаха.

Справкануудые үгэхэ телефонууд: 2-37-31, 2-33-68, 2-31-57.

ПАРТИИН ХАРАА ТҮСӨБ-БҮГӘДӘ АРАДАЙ ХӘРЭГ

КПСС-эй ЦК-гай проект зүбшэн хэлсэнэбди

ТАРЯАЛАНГАЙ ХҮРЬҺӘ ХАМГААЛХА

«Газар таряалангай талаар шухала зорилгонуud юуб гэхэдэ, хүрьһэнэй үрэжэл ба ургасыень дээшэлүүлхэ, энэ һалбарие эрхилхэдэ научна үндэһэ барымтатай зональна гуримуудые хэрэглэн, ороо𝗵о таряа, тэжээл болон бусад продукци үйлэдбэриилгые саашадань хүгжөөхэ» гэжэ «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» тушаа КПСС-эй ЦК-гай проект дотор зааганхай.

Тиимэһээ таряалангай хүрьһэнэй үрэжэл дээшэлүүлхэ, тэрэнние элдэб гэмтэлгэһээ хамгаалха гээшэ шухала зорилго болоно. Энэ таалаар манай республика дотор нилээд хүдэлмэри хэгдэнэ. 120 ажахыда эдлүүриинь газар эсхэмжэлэгдэнхэй. 746 мянга гаран гектар дээрэ (бүхы хахалагдадаг газарай 74 процент) 1146 севооборот зохёогдожо, 610-нинь хэрэглэгдэжэ байна. Энэмнай бага гээшэ ааб даа.

Таряалангай хүрьһые һалхинһаа хамгаалха талааршье хэмжээнүүд абтана. 20 ажахыда 49,9 мянган гектар дээрэ хүрьһэ хамгаалха 80 севооборот ашаглагдана. 1980 ондо 180 гектар газарай хүрьһэ урбуулагдангүй элдүүрилгэдээ, 298 мянган гектар дээрэ хүрьһэ хамгаалха сеялкээр тарилга хэгдээ.

Тиигэбэшье, сэхыень хэлэхэдэ, хүрьһэнэй гэмтэлгэтэй тэмсэхэ хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана, тэрэ комплексноор хэгдэнэгүй, али нэгэ хубинь (хүрьһэ урбуулангүй элдүүрилхэ, тарилга паар хоёрые зурылгаха хүдэлмэри) дүүргэгдэд лэ, хүрьһэ хамгаалха севооборууд бүрин һайнаар хэрэглэгдэнэгүй.

Һалхинһаа ехээр гэмтэдэг хүнгэн хүрьһэтэй манай республикада энээн тушаа ехэ ехээр хөөрэлдэдэг аад лэ, яахадаа нимэ бирагүй байдал үзэгдэнэб?

Нэн түрүүн хүрьһэ хамгаалха тусхай техникэ дуталдана, илангаяа тэдээндэ запчасть хомор. Жэшээнь, нёдондоной хабарай тарилгын эхин дээрэ СЗС-2,1 түхэлэй 42 сеялкэ бии байтаа. Теэд тэрээндэ бүртаг ногоо усадхаха һэрбээтэй сошнигууд дуталдаа. Тиин Госкомсельхозтехникын баазануудһаа 450 тиимэ сошник абтаагүй үлөө. Ушар нимэһээ нёдондо хабар СЗС-2,1 сеялкээр тарилга хэхэдээ бүртаг ногоонууд усадхагдаагүй үлэжэ, тэрэнь тарилгые дараһан байха юм. Культиватор -плоскорезүүдтэ анзаһануудай дутамаг дээрэһээ паар саг соогоо элдүүрилэгдэнгүй, бүртаг ногоондо дарагдашана.

1981 ондо республикын ажахынуудта таряалангай хүрьһэ хамгаалха техникэ 300 мянган гектар дээрэ хэрэглэхээр бии байха гэжэ хүлеэгдэнэ, хэрбээ тэдээндэ запчастьнуудай хүрэбэл, бүхы һүдэлмэрине һайнаар ябуулхаар гэшэ.

Хоёрдохёор, колхоз болон совхозуудай олохон мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд таряалангай хүрьһые али нэгэ аргаар бэшэ, харин комплексноор хамгаалхадаа ашаг үрэ туйлаха юм гэжэ һайса ойлгодоггүй. Зарим ажахыда паар тарилга хоёрые зурылган хэхэ, нүгөедүүлынь — плоскорезээр газараа элдүүрилээд үнгэршэдэг. Үндэрөөр ургадаг ургамалнуудые паарай вахаар нарин зуруудаар кулис болгон тариха арга орой хэрэглэнэгүй, хүрьһэ хамгаалхаар элдүүрилгэ хэхэ гуримууд заримдаа бүдүүлигээр хазагайруулагдадаг байна.

Республикын ажахынуудта паар тарилга хоёрые зурылган хэхэ арга тоогдоногүй. Жэшээнь, 1980 ондо энэ арга ороодоол 87,1 мянган гектар дээрэ хэрэглэгдээ. Зүгөөр түсэбэй ёһоор 102,5 мянган гектарта хэгдэхэ байгаа.

Тиин республикын Худөө ажахын министерствын газар эсхэмжэлгын таһагай мэдээнэй ёһоор хуурай тала газартай районуудта 300 мянган гектар тарялангай хүрьһэн хүнгэн, эльһелиг юм. Энэ газар дээрэ сэбэр паар ехэтэй севооборууд (гурбан, дүрбэн политой, заримдаа хоёршье политой севооборууд) хэрэглэгдэнэ. Эндэ паар болгогдохо газарые плоскорезээр хоёр-гурба дахин элдүүрилхэдэ һолоомоной узуур үгы болошодог. Юуб гэхэдэ, тэндэхи ургасань бага аад, һолоомоной узуур малда эдигдэшэнэ. Тиигэжэ тарялангай хүрьһэн һалхинһаа абарагданагүй, плугаар хахалһандал адли хийдэнэ. Плоскорезээр хоёр удаа элдүүрилэгдэнэн паар дээрэ бүртаг ногоон ехээр ургажа, хойто жэлынь тэндэ тарилга хэхэдэ ороо𝗵о таряан биратай ургадагүй. Тиимэһээ паарые энэ аргаар дүрбэ-таба дахин элдүүрилхэ баатай бологдоно.

Нёдондо Баргажанай, Хурамхаанай, Хэжэнгын, Хорин районуудта плоскорезээр элдүүрилэгдэнэн паар бүртаг ногоондо ехээр дарагдаа һэн. Мохоо анзаһатай плоскорезээр гурба-дүрбэ дахин муугаар элдүүрилхэдэ, хойто жэлынь тэндэ таряа тарихада баһал бүртаг ногоондо дарагдашана. Иимэ ушар Анаагай совхоздо үзэгдөө. Тиимэһээ плоскорезээр бэлдэгдэнэн паарые хоёр дахинһаа үлүүгээр элдүүрилһэнэй хэрэгтэй гэжэ дурадхадаг мэргэжэлтэдтэй яажашье эбсэхын аргагүй. Юуб гэхэдэ, тиигэжэ бэлдэгдэнэн паарые зунай һүүл багта плугаар хахалха баатай болодог шуу. Иигэжэ энэ түрүү арга доро дарагдана гээшэ.

Хурамхаанай районой Могойтын техник-агрометеоролог нүхэр Антохина ган гасуурта дайралдадаг газарта ороо𝗵ото ургамалнуудые эртэ (майн түрүүшын хахадта) тарихые дурадхана. Энээнние зүб гэхээр бэшэ. Юуб гэхэдэ, газарай хүрьһэндэ бии байгаа шиигээр уурай хоёр һарые ургамалнууд дабажа шадахагүйл. Юрэдөөл ямар нэгэ дурадхал хэхын тула мэргэжэлтэд тэрэнээ бодото дээрэнь һайса туршаһан, шэнжэлһэн байха ёһотой бшуу даа.

Манай эндэхи эрхэ байдалда плоскорезээр элдүүрилэгдэнэн паар дээрэ һолоомоной узуур һалгаахагүйн, бүртаг ногоо тэндэ ургуулхагүйн тула зундаа хоёр удаа химическэ арга хэрэглэхэ гэжэ эрдэмтэд дурадхана. Түрүүн 2,4-Д гү, али диален препарат хэрэглээд, 1,5—2 неделиин үнгэрхэлөөр юрын реглон гү, али дипиридил фосфадаар сүршэхэдэ зохид. Эдэ химическэ зүйлнүүд бүхы бүртаг ногоонуудые сүм үгы хэдэг гээшэ. Теэд мүнөө дээрээ промышленностьмнай тэрэ хоёрдохи зүйлэй хороор ажахынуудые хүсэд хүрэхөөр ханганагүй. Хэрбээ тиимэ реглон зүйлэй хоротой байгаа һаа, плоскорезээр бэлдэгдэнэн паарай элдүүрилгые үсөөрүүлхэдэ болохо. Зүгөөр 2,4-Д янзын гербицид зарим ногоое диилэдэггүй байха юм.

Хүсэ ехэтэй хоронуудай хомор байһан мүнөө сагта плоскорезээр оло дахин элдүүрилэгдэнэн паарай хүрьһые һалхинда абхуулхагүйн тула горчица, наран сэсэг мэтые кулис болгон тариха хэрэгтэй. Теэд тиимэ ургамалнуудшье ган жэлдэ һайнаар ургангүй байшахадаа болохо.

Эдэ бүгэдые хараада абажа, паар болгогдохо газарые мүнөө дээрээ плугаар хахалаад, хоорондуурнь зурылган ургамалнуудые тариха арга хэрэглэхэ шухала гэжэ һанагдана. Манай республика дотор хэгдэнэн шэнжэлгэнүүдэй (В. Б. Бохиев, М. Ж. Шагдаров) ёһоор зуруудуудай ургэнинь 50 метрһээ үлүү байха ёһогүй гэжэ тодорхойлогдонхой. Энэл ушарта плугаар хахалагдаһан паарай хүрьһэн һалхинһаа хамгаалагдаха байна. Заримдаа тэрэнэй ургэнинь 25—30 метр байжа болохо. Энээнэй хэды ойлгосотой байбашье, олохон ажахынуud зуруудуудаа 100 метр ургэнөөр татадаг байна. Тиимэһээ паарай хүрьһэн һалхинһаа лашье халхалагдахагүй.

Энэ арга хэрэглэхэдэ ямаршье тусгаар техникэ хэрэгтэй болохогүй ааб даа. Имагтал хүнүүдэй оролдолго, хэшээл хэрэгтэй гээшэ. Хүрьһэ хамгаалха техникын, бүртаг ногоо усадхаха хүсэ ехэтэй хоронуудай хэрэгтэй, соогоо бии болотор паар тарилга хоёрые зурылган 300 мянган гектар дээрэ хэхэ шухала гэжэ тоологдоно. Энээнние имагтал хүнгэн хүрьһэтэй газарта хэхэ эрилтэ табигдана.

Хүндэшэг хүрьһэтэй, ой модотой газарта паарые плоскорезээр элдүүрилээд, гербицид, кулис хэрэглэхэ шухала. Энэнь үбэлдөө саһа тогтоожо, газарта шинг олгохо байна.

Ган гасуурта дайрагдадаг нимэ хүрьһэтэй нютагуудта намарай паар плоскорезээр элдүүрилхэдэ илангаяа зохид гэжэ шэнжэлэгдэнхэй. Теэд тэрэ бодото дээрээ хэгдэдэггүй. Кабанскын, Прибайкалиин, Мухар-Шэбэрэй болон бусад районуудта намарай паар плоскорезээр элдүүрилхын орондо плугаар хахалдаг муутай. Тиигэжэ һолоомоной узуур үлөөжэ, саһа тогтоохо аргаяа алдана бшуу.

Энэ талаар республикымнай худөө ажахын органууд хүрьһэ хамгаалха технологидо орохо талаар эрид шанга хэмжэнүүдые абаха уялгатай. Арбаад жэлдэ энээн тухай хөөрэлдөөд лэ, республикын нэгэшье ажахыда хүрьһэ хамгаалха технологи хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлһээ энэ талаар эрид хубилалтануud хэгдэхэ ёһотой.

Партиин XXVI съезд дээрэ харагдаха КПСС-эй ЦК-гай проект дотор газар таряалангай болон худөө ажахые химижүүлгын асуудалнууд тон зүбөөр харуулагдаһан байна. Бидэнэр энээнние бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ талаар бүхы мэргэжэл шадабаряа, хүсэл зоригоо элүүлхэ болонобди.

В. ОСИПОВ,
ЭСФСР-эй габьяата агроном, худөө ажахын эрдэмэй кандидат.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

тоотно мэдээсэл

СЕМИНАР ҮНГЭРГЭБЭ

КПСС-эй Ахын райком ВЛКСМ-эй райкомтой хамта партийна болон комсомолой организацинуудай секретарьнарай семинар үнгэргэбэ. Энэ семинарта колхозуудай профкомуудай түрүүлэгшэнэр уригдаа һэн.

«XXIV районно партийна конференциин шиндхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар партийна, комсомолой болон профсоюзай организацинуудай бэелүүлхэ зорилгонууд» гэһэн асуудалаар КПСС-эй райкомой эмхидхэлэй таһагые даагша Я. Д. Галсанов элидхэл хээ. Тиихэдэ эндэ КПСС-эй ЦК-гай проектые шудалха, хүн зондо тэйлбарилха ба партиин XXVI съездые нэрэтэй солотойгоор үгтахын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ талаар партийна, комсомолой болон профсоюзай организацинуудай ябуулха хүдэлмэри тухай хэлэгдээ.

Партиин райкомой политгэгээрэлэй кабинедые даагша В. Д. Наханцаков, партиин райкомой инструктор В. Д. Осохеев гэгшэд политическэ һуралсалай ябаса тухай хоорэнэн, харуулан ойлгуулха агитациин үүргэ дээшэлүүлхэ тухай хэлэһэн байха юм.

Семинарта хабаадагшад хэлсэгдэнэн асуудалнуудаар өөһэдынгөө һанамжа, дурадхал оруулһан, дүй дүршэлөө андалдаһан байна.

Ц. ЦЫБДЕНОВ.

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИИН ДЕЛЕГАТ

ҮХЭРШЭН ОЙДОБ

Хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэ талаар хүбшэ тайгаар хуршэ оршоһон аяар холын Баунтын район арбадахи табан жэл соо алишье талаараа яһала хангалтатай үрэ дүнгүудые туйлажа шадаһан байна. Тусхайлбал, арбадахи табан жэлдэ, юһэдэхи табан жэлэйхидэ орходоо, гурба мянган центнер гү, али 14,5 процент ехэ мяха абаһан, хоёр дахин ехэ газар хахалдаг болоһон юм. Мүн гүрэндэ мяха худалдахашье түсэб тэндэ жэлһээ жэлдэ амжалтатайгаар бэелүүлэгдээ. «Амалатский» совхоз бүхы район соогоо түрүүлжэ гараа: үхэр мал үсхэбэрилгөөр, гүрэндэ һу худалдалгаар даабарла улуулэн дүүргээ. Юһэдэхи табан жэлдэ үнсэн бүриһөө 1185 литр һу һааһан байбал, арбадахи табан жэлдэ энэнь 1422 литртэ хүргэгдөө. Энээн тухай дурсагдаһан районой партийна конференци дээрэ тэмдэглэгдээ һэн. «Амалатский» совхозой партийна эхин организацийн секретарь, Николай Серафимович үгэ хэлэхэдээ, Тооромой түүртын үхэршэн Ойдоб Цыренович Осоровой ехэ хубита тухай онсо дурдан магтаа һэн. «Ажалдаа бултаараа Ойдоб шэнги оролдосотойгоор хандажа худэлөө һаа, арбадахи табан жэл соо бүри һайн үрэ дунгүудые туйлажа шадаха байгаабди. Эдэбхи, үүсхэл гээшэ маһай нинтын ажахыда айхабтар ехэ арга боломжо, нөөсэнүүдэй нэгэнинь болоно, —гэжэ хэлээ һэн. —Би өөрөө Эрхүүгэй областиин Оһын районой Бэлшэр тосхондо түрэһэн, үдэһэн хүм даа. Тэндээшье олоной дунда ажалгажа ябаа һэм. Эндэ — Баунтын район ерэһээр тэбхэр 19 жэл болобоб. Теэд Ойдоб шэнги нимэ ажалдаа дашуурһан, үнэн сэхэ һанаатай, шударгы хүн али хаанашье арад зоной омогорхол болодог гээшэ».

Иигэжэ зугаалхадань, Ойдоб үхэршэнтэй танилсахада дуран хүрэнгүй яахаб. «Дари дээрэ — дабһан» гэлтэй — тэрэ өөрөө районой партийна конференцидэ делегат боложо ерэһэн байгаа бшуу. Уулзахада абаһаар, ондоо хүнүүдһээ ямаршье онсо илгаагүй, нюргаар набтаршаг аад, нарин туранхай бэстэйшье һаа, харин гал аһама хурса нюдэтэй, хурдан хүнгэн худэлөсэтэй хүн байба. Эршэ хүсэнэйнь элшэ тэмдэг энэл гээшэ ха юм гэжэ һанаа һэм. Аржагар шэнэхэн пиджагайнь энгэр дээгүүр «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орден, саанань хэдэн медальнууд, мүн нүгөө энгэрээрнь мүрысөөндэ шалгарһанай тэмдэгүүд жэрылдэн үлгөөтэй яларжа, үрэ эрхэ худэлгөө һэн. Ёһотойл хойто зүгөөрхинэй үмдэдэг елэгэр хүрин годон гуталтай. Иигэжэл толгойһоонь эхилээд гуталдань хүрэтэр адаглан хаража, баруун гарынь бахим адхажа танилсаа һэм. Теэдшье «хубсаһаарнь угтаад, сэдьхэлээрнь үдэшэхэ» гэжэ ород арадай дунда хэлсэгшэ гүб даа. Тэрэл болоо гээшэ гү: дам саашадаа дүтэ танилсахада, сэлмэг арюун сэдьхэл, сэсэн сэбэр ухаан бодолыень үгэ хүүр, аяг зан дээрэһээнь элихэнээр ойлгоо һэм.

Ойдоб Осоров 25 жэл соо таһалгаряагүйгөөр мал ажал дээрэ худэлмэрилнэ. Ёһотойл мэргэжэлтэн-үхэршэн. Һүүлэй жэлнүүдтэ һүрэг малаараа Аршаанай бэлшээринүүд дээрэ зуһажа, харин үбэлэй ута нюргые Тоором гэжэ нуур үйаар баян нютагта үнгэргэнэ. «Өөрөө Монгойдо — манай Баунтын райондо ааб даа — түрэһэн байбашье, Аршаан Тоором хөёртол ээлжэлэн нютагжаад байна гээшэб», —гээд тэрэ хүхюнээр энеэбхилхэ юм. Зундаа Мария, Эдигһээ эхилээд, бэшэшье үнбүүдынь гэртээ амаралтадаа ерэхэдээ, эхэ, эсэгдээ ажал худэлмэридэнь «өөдэ нара харангүй» туһалдаг заншалтай. Бүри бага һаһанһаа хара ажалда хамһалсаха дуратай үхибүүд. «Өөһэдөөл үглөөнһөө үдэшэ болотор һалираад, харин үхибүүдтээ кушье хүүлэнгүй гамнаад, бөөмэйлөөд байжа болохогүй; харин тэдэнээ жаашье эрхэлүүлэнгүй, хара, борошье ажалда хандуулха, һургаха хэрэгтэй юм. Тиигэбэл өөһэдөө миин һуужа шадахаа болихо, харин ажал худэлмэри тээшэ эжэлүүдгүй дугташадаг, ямаршье ажал хээ һаа, баясадаг — нимэ һурамхи болодог юм, —гэжэ Ойдоб үхэршэн ойлгуулба. Энэ үнгэрэгшэ зун хэды ган гасууртай байбашье, үхибүүдэйнгээ туһаламжын аша туһаар өөһэдынгөө хаража байһан үхэр малай эдихэ үбһэ тэжээл дээрэ нэмэри болгон 250 центнер нүгоо сабшажа хуряаһан байна. Эндэ үшөө залуушье һаа, шанга, бэрхэ эсэгын хүмүүжүүлхы шадабари харагдаадхина ха юм.

Мүнөө үбэл Ойдоб Цыренович тэрэл Тоором нютагта хани нүхэртээ хамта 200-гаад толгой үнеэд, хашарат, гүнжадые харуулһалжа байна.

— Амаргүйхэн үбэлжэлгэ дабаха болонобди. Үбһэ тэжээлшье ган гасуурһаа болоҗо, элбэг дэлбэгээр хуряагдаагүй. Хабартаа хохир һайса бэлдээ һэмди. Нэмэжэ хагдашье һүри һөөгөөр суглуулаабди. Юрэдөө, гурим журамаа наринаар сахижа, үхэр малаа бүхы арга шадалаараа оролдон харуулһалжа, үбэлжэлгые һайнаар үнгэргэхын хойноһоо оролдожо байнабди. Малшан бүхэндэ энээнһээ харюусалгатай уялга юун бэлэй? Бодото һайн дүнгүүднай партиин съездэй бэлэг сэлэгнай болуужаг, — гээд үхэршэн этигэл түгэс хэлээ һэн. Тэдэшье энэ хүнлэ найдажа боломоор. Хэлэһэн үгэдөө хэзээдэ эзэн, хэйэн ажалдаа хододоо тоти мэргэн хүн энэл ха юм.

Совхоздонь мал ажал дээрэ барилга нилээд эрхилэгдэжэ байна. Малшадта, малдашье шэнэ байрануud фермэ, гүүртэнүүдтэ бодхоогдоно. Механизаторнуудыньшье үүсхэлтэйгээр ажаллана. Бүхэлн зундаа, орой намар болотор үбһэ тэжээл хуряалга дээрэ коммунистнууд яһала ехэ ульгэр жэшээ харуулжа, ороолдоһон, хүдэлһэн байна. Ганса ба олон жэлэй ногооншье тэндэ таригдадаг болоо. Энэ ажал хэрэгүүдые бүхы совхоз дотороо эмхидхэлгэдэ, коммунист-үхэршэн, Амалатдай сомсоведай депутат О. Ц. Осоров суглаан дээгүүршье үгэ хэлэжэ, үүсхэл гаргажа, үбһэ тэжээл бэлэдхэгшэдтэйшье үнэн зүрхэнһөө нүлеелхы ёһоор харилсажа, туһа нэмэри хүргэһэн байха юм. Гэбэшье ажахы дотороойнгоо дутагдалнуудые балай нюужа, нөөжэ гөёолдонгүй, хургаа даран тоолоно. «Үбһэ ногоонойнгоо ургахадашье, хүсэдөөр, һайн шанартайгаар хуряажа шаданагүйбди, таримал ногоомнай үшөөл бага ургаса үгэнэ. Харин нинтын адуу мал улам олошоржо, һу шэмэньшье дээшэлжэ байна. Яажашье һаань, холын Баунтадашье нинтынгээ малда нэн түрүүн тэжээлэй һайн бааза байгуулха ёһотойбди» , — гэжэ «Амалатский» совхозой алдарта үхэршэн, областной партийна конференциин делегат Ойдоб Цыренович сэхэ руунь һанамжалан, шүүмжэлэн хэлээ бэлэй.

Р. ЦЫБИКОВ.

Совет орон дотор

РЕСПУБЛИКЫН НОГООН АПТЕКЭ

Наманганска областьдо хидхэгдэнэн Авиценнын рэмжэтэ совхоздо домто ургамалнуудай таригдаха таймай бэлэн болгогдобо. Ажахы эмдэ ородог балжаргарма сэсэг, таба һалаа, валериана болон бусад ургамалнуудые тарижа ургуулдаг байха юм. Узбегэй ССР-эй Науканууудай академиин Ботаническа саадай эрдэмтэдэ ургамалнуудые тарижа ургуулха агротехникые зохёон байгуулаа.

Ташкент хотодо дутэхэнь Чаткальска уулын бооридомто ургамалнуудые тарижа ургуулха үшөө нэгэ ажахы бии болобо.

ТЕХНИЧЕСКЭ ДЭБЖЭЛТЫН ТҮЛӨӨ

Паневежскэ «Экранас» заводой худэлмэришэдэй гараар бүтэдэг олохон ажалые робот-манипуляторнуud хэлдолхой. Үйлэдбэрине үгэлжэ дээрэнь оньһожоруулха ба автомадаар хангалтүсэбтэй зохилдуулан, иимэ шэнэ юумэн нэбтэрүүлэгдэнэ.

Предприятиин парткомой дэргэдэ эмхидхэгдэнэн техническэ дэбжэлтын штаб эн түсэбэй дүүргэлтые хинаһан зэргэтэй. Тэрэнэй бүридэлдэ конструкторнуud, экономистнууд, худэлмэришэд — шэнэ юумэ үүсхэгшэд ородог. Цэ хүүдэй партийна организацинуудай ба албанууудай, партийна бүлэгүүдэй дэргэдэ эмхидхэгдэнэн тусхай постнууд энэ штабай түшэг туугуринь болодог байна.

Эдэбхитэдэй амжалтатайгаар ажаллажа байһые гэшэлһэн жэшээнүүд олон. Жишээлбэл, кинескопуудай комбонуудые хабсаргалгада бэлдэхэ гээшэ тон орёо бэрхшээлтэй байдаг һэн. Тиихэдэ штабай гэшүүд Каунасай политехническэ институтай филиалай мэргэжэлтэдтэ хандаа бэлэй. Эрдэмтэд эн гүйлтыень анхаралдаа абажа, хэдэн оньһон түхеэрэлгэнүүдые зохёогоод, үйлэдбэридэг нэбтэрүүлхэдэнь туслаа һэн.

Штаб уралан нарнжуулшадай конкурснуудые эмхидхээ, шэнэ юумэ үүсхэшэдэй оруулһан дурадхалнуудые яаралтай түрөөнэбтэрүүлхэ шалгалта үгэргэдэг. Мүрысөөнэй дүнгүудые согсолходо, үйлэдбэрине оньһожоруулха ба автомадаар хангаха худэлмэри томадаар хангаха худэлмэрэй гол анхаралда абтадаг.

Заводой конвейерһээ гарадаг табан нинесон бүхнэй дүрбэндэнь Гүрэнэй шанарай тэмдэг олгогдодог байна.

НЭХЭЛГЭГҮИ БҮД

Елгава хото шадар эмхидхэгдэнэн предприяти нэхэдэнгүйгөөр гаргагдадаг бүдөөр республикын өёдолшөө болон гуталшадые хангадаг байха юм. Бүтээсэ ехэтэй техникэ иимэ бүд гаргаһан түрүү арга хэрэглэхэдэ туһална.

— Бүри һая болотор нэгэ хэгдэнгүйгөөр гаргагдадаг бүдые гансал техническэ арилгоор хэрэглэжэ болоно гэжэ тоологдодог байһан юм, — гээд республикын үнэн промышленностинн министрэй орлогшо М. Хохрин хэлээ. — Латвийн хүнгэн промышленностинн эрдэм-шинжэлгэн институт

УЯНГА

Дуранайнгаа
унтараашьегүй һаа,
Дууданагүйб,
урнигүйб таниие.
Дулэтэ
халуун зүрхэмнэ
Дуреед,
унгилаад, үйгаагтаагүй.
Душоед
жэлэй саанахи
Дурэшни
залуухан — ухаандам.
Халагланагүйб,
харгыгаа нинлэнгүй
Хахасан
алад гараһандаа.
Ганса
сэзжым оёорһоо
Гасалан,
гаруулан гарадаг юм.
Шинин
знезбхилһэн шарай
Шэмэгтэй
ургыдал харагдадаг юм.
Шинин
дуулаһан зугаа
Шэхэндэм
ханхинаһаар үлөө юм.

* * *

Хадын ногоон
Хагдаран хумнраа,
Арюун тарган
Анхаран хитараа.
Һонор, аалин,
Һоно, илаһан.
Бурхэг бүтүү,
Бүгшэм халуун.
Муяа һалхин,
Мушхар, буһал!
Хэнэг хура,
Хэршэ, хэмхэл!
Хатаһан дайда
Хатар, һүрэ!
Аадар бороо
Адхан ерэөз.
Алтан бороо
Адхаран баайна,
Тарган газар
Таашаан һоробо.
Арюун нэбшээн
Бэреэд, хүнгэн.
Худоо тала
Хухэроед һайхан.
Ногоон, тарган —
Нороод, һаргэд,
Сохэ өедөө
Шэртэн харяа.

ХАДАРУУС

(«Аха» гэжэ циклһээ)

Карьял гүйнэ хада руу
Хадын горхон Хадаруус,
Горэлхэн өсорынь нэотэ
Гардэ гэмээр харагдана.
Харин, гэтэн гэхэдэм,
Хадаран, зэбгэд гүйлдэнэ.
Таталан гаран гэһэймин,
Гэжэгэй хүнгэн гээшэнь.
Гидаа харяагаад үзэхэдэм,
Гидан өөшэ-аршаандал
юм.
Карьялан гүйнэ хада руу
Хадаруу горхон Хадаруус.

* * *

Гэзжэдэмни хододоо
Салан һарьдаган хормойн
Гэсэг болон һалбарнаш!
Гэхаандамни мүнхэдөө
Гулын наруулн хажуугай
Гургы болон
шэбшүүлнэш!
Гартаха аалби шамайе—
Гаржаан — хадын
басаган!
Гартагдашагүй зугааеш
Гаатан, дабтан
дууланалби.

* * *

Голоотойхон наһатай
Голдой хэлэн Даринма.
Гайматайхан, наотархан
Галгай хирүү Марина.
Галгай хирүү Марныш
Гайман үгэ хэлэтэр,
Голдой хэлэн Даринма
Галаад үгэ дарьюулдаг.

* * *

Гаан хадам улайһаар,
Гаасень хэн булаахаб?
Гаан булагни урдаһаар
Гужа хэн барахао?
Гухи нүхэдни зугааһаар
Гугаань юундэ шэргэхэб?

* * *

Гингата дуугаараа
Гин, намаие хүтэлнэш.
Гингата хатаараа
Гляа зурхыем булланаш.

* * *

Гэбэрэй булаг
Гэбэнэн хэлэнэ:
Шинин шулэг —
Гэмэтэй бэлэг,
Гарюу шамдаа
Гарьялан үгэнэб.
Гльган соохоо
Гмталан уугыш».

(ТАСС).

ПОЭТ ДОЛЬЁН МАДАСОНОЙ 70 НАҺАНАЙ ОЙДО

Д. МАДАСОН.

ШЭНЭ АЖАБАЙДАЛАЙ ДОЛГИН СОО МҮНДЭЛӨӨ

БУРЯАДАЙ элитэ поэт, арадай аман зохёол эдэбхитэйгээр суглуулагша Дольён Мадасон далан наһанайнгаа дабаанда мүнөедэр — январь һарын 11-дэ хүрэбэ.

1928 оной хабар Эрхэдэй нютагай ехэ наһатанай һургуулиин багша, арбан долоотой Илья Николаевич Мадасоной гуурһан түрүүшнхээ өөрынгөө шулэг бэшэһэн түүхэтэй. Залуу багшын үян сэдьхэлые доһолгоһон ушарынь хадаа тэрэнэй соносоһон шулэгэй мүрнүүд бэлэй. Бооохон нютагта нимэ шулэг соносоһон байгаа: «Үндэрэй орой ялайжа, Үүлэнэй заха улайжа, Үдэр боложо гэрэлтэбэ». Хабарай игаажа байһан нарата дулаан сагта залуу багшын нимгэн болоһон сэдьхэл энэ гурбан мүр соо хэлэгдэһэн гэрэлтэ һайхан үдэрэй мандажа байһан үеын удха хоёрой тэрэ үедэ тааралдаһаниинь, шулэгэй түрүүшын ошохонине сэдьхэлһээ сахилуулан һүргэһэниинь гайхалгүй. Энэ шулэгэй мүрнүүдэй нүлөөн доро залуу багша «Намар», «Хабар», «Зун» гэжэ гурбан шулэг бэшэбэ.

Түрүүшын гурбан шулэгһөө хойшо 1931 оной хабар, май һарын һайндэр хүрэтэрхи сагай болзор соо И. Мадасовай өөрынгөө гуурһые олониитын хэрэгтэ хабаадуулалсанаб, шэнэ ажалшад минии шулэгэй баатарнууд болоно гэһэн шиидхэбэри олоһон үень болоно гэхэдэ хамаагүй. «Хабар», «Ханхинажа байдаг хабарай саг» шулэгүүдыень жэшэжэ үзэхэдэ, хэлэгдэһэн бодолдо эли жэшээ олдохо байна. Хэрбээ «Хабар» гэжэ шулэг соо байгаалиин байдалэй хубилжа байһые зурагладаг һаа, «Ханхинажа байдаг хабарай саг» шулэг соо бүри үргэн удха хэлэгдэнэ. Шулэгэй түрүүшын хуби байгаалиин хабарай сагай хубилалтануудтухай хэлэнэ. Харин хоёрдохи хубинь хамаг зоной коммуна болоһон, айл зоной артель болоһон, трактор хүлэгэй ажал хэһэн, шэнэхэн тарилгын хүхэрэн долгилһон тухай маг-тан дуулана. И. Мадасов байгаалиин байдал, социалис ёһоор шэнэдхэн эрхилэгдэһэн хүдее нютагай шарай — эдэ хоёр темын уран дуушан болохоор уран зохёолой харгыда оробо. Социализмын асари ехэ ябасатай өөрынгөө алхам жэгдэдхэһэн тухайгаа поэт энэл шулэгэйнгөө орольто соо хэлээ һэн:

Дэлгэрмэ ехэ
Дэлхэй дээрэ,
Долгилмо ехэ
Долгёон дээрэ
Долгилжо ябаһан
Дольён Мадасон.

Социализмын эршэтэ долгиной хүсэнһөө түлхисэ ологло, Илья Николаевич Мадасов Дольён Мадасон гэжэ нюуса нэрэтэй поэт болобо.

Дольён Мадасон тэрэ үедэ айхабтар амжалтатай ажаллажа, уданшьегүй 1932 оной эун «Хабарай гэрэл» гэжэ нэрэтэй шулэгүүдэйнь ном хэблэгдэн гараба. «Хабарай гэрэл» гэжэ ном буряад совет залуухан поэзи соо Б. Абидуев, Ж. Балданжабон поэдүүдэй номуудай удаа гараһан гурбадахи ном байгаа.

«Хабарай гэрэл» номойнгоо оршол соо залуу поэт бэшэ: «Нютагай амиды, ярааной хэлээр бэшэхые зайлашагүй дээрэ гэжэ тоолоном. Һүүлэй үедэ хуушанай унжалданан, ута, үльгэр-онтохоной найруулгада дурагүй болооб. Өөрынгөө шулэгүүд дотор бодото бодолай хүдэлөөе үзүүлхые хүсэнэб. Шэнэ арга эрхилхэһээ татагалзахагүйб».

ДАСОНОЙ шулэгүүдэй хэлэн, стиль хаанаһаа нимэ эшэ баримталха байгаа гээшэб гэжэ асууха болоо һаа, харюу байха. Гэрэ — ородой совет поэзиин нүлөөн бэлэй.

Ингэжэ ород совет поэзиин нүлөөн доро Дольён Мадасон түрэл поэзиингээ хэлэ, стиль баяжуулхын тула ородон ябагшадай эзргэдэ мүн лэ өөрын мүр гаргалсаһан байна.

Дольён Мадасоной поэтическэ зам шэнэ ажабайдал, совет хүнэй һайхан сэдьхэл, иногдуран, байгаалиин гоё һайхан үнгэ — эдэ гурбан гол түлэб темэ соо багтажа, таби гаран жэлдэ ябаа.

Дольён Мадасон хадаа буряад совет поэзидэ социалис байгуулалтын үеын шэнэ үзэгдэлнүүдые, шэнэ хүнэй шэнэжэ шарайе шулэгөөрөө харуулха талаар эрхилэгдэһэн үргэн ажалда эдэбхи ехэтэйгээр оролсоһон юм. Гушаад оной эгээл эхин дээрэ энэ ажал үүсхэжэ ябаһан түрүү поэдүүдэй эзргэдэ оролсоо. Энэ талаар өөрынгөө зориллго тухай поэт тэрэл номойнгоо оршол соо иигэжэ бэшээ: «Колхозой үргэн ниитэдэ үгэ найруулга һайнтай, уран зохёолые мүнөө үдэрэй байдалһаа: барилга байгуулалта, хуушанай байдалые хоблолон, шэнэ ёһые байгуулха ябадал, хуушанай үбгэ эсэгын байдал заншалые баатарлигаар бута сохигшо хүнүүд сэдьхэлээ уудалан дуулаһан байна. 1931 ондо бэшэһэн «Гэлюур дээрэ» гэһэн шулэгынь ехээр суурхаһан, жэшээнь, уншаха олон номуудсоо оруулагдаһан байна. Конькигаар халтиржа ябахадаа, шангадаһан бэеын тамир, арюун болоһон сэдьхэл, нүхэр ёһоной урилдаан — шэнэ хүнэй сэдьхэлэй эдэ бүгэдэ шэнэжэ шулэг соо уранаар харуулагданхай. Шулэгэйнь байгуулга, хэлэнэйнь стиль хадаа удхатаяа тааралданхай. Шулэгэйнь мүрнүүдэй хоёр хоёроороо тааралдаһан аялга хоёр хүлөөрөө ээлжэлэн тэргэдэжэ ябаһан конькишанай ритм даганхай. Тэрэ суута шулэгые дахин нэгэ һанаад үзэе:

Мүлигэр,
Гэлигэр
Мүльһэн
Дээгүүр
Уран
һайхаар,
Ульгам
хүнгөөр
Урилдан ябанам.
Түмэр
Тэшүүрмин:
Түржэ —
гэнэнэ,
Хүржэ —
гэнэнэ.
Агаар
арюун,
Сэлмэг
Сарюун.
Наранай
түяа
Наадан
энезбэ,
Яһалхан
гоёор
Ялаганан
энезбэ,
Ехэ
һайхаар
Ербэлэзэн
энезбэ,

Баяртай, наратай сэдьхэлтэй хүнэй шарай элихэн үеэнэбди. Энэнь шэнэ совет хүнэй шарай.

30-аад онуудта Дольён Мадасон агуулахэ В. И. Ленинэй багшын дүрые шулэглэн харуулха хэрюусалгата ажалда өөрын нэмэри оруулалсаһан юм гэжэ һайхашаан тэмдэглэхэ байнабди. Энэ талаар поэдэй бэшэһэн «Тэрэ һүни» гэжэ шулэг ехэ удхатай.

1917 оной апрелиин гурбанда Росси орондоо социалис революци ударидахаяа В. И. Ленинэй бусажа ерэһые темэ болгожо бэшэхэдээ, энэ ушарай үнэзгы удхые дэлбэлэн харуулһан юм. «Тэрэ һүни» лирическэ зохёол болодог, сюжедынь гурбан хубида хуваардаг юм. Нэгэдэхиэр, В. И. Ленинэй поездоор вокзал хүрэжэ ерэһэн тухай хэлэгдэдэг. Хоёрдохёор, В. И. Ленинэй Финляндска вокзалай талмай дээрэ броневик дээрэһээ хэлэһэн үгын удхын гол тухай хэлэгдэдэг. Гурбадахяар, В. И. Ленинэй бусажа ерэһэнэй юрэнхы удха тухай поэт хэлэдэг, революцийн хэрэгэй, мүнөө үеын манай гүрэнэй ба дэлхэйн байдалда илан мандаһан тухай дурдагдадаг.

Шулэг соо үнэзгы удхатайгаар тааламжатай шэмэг үгэнүүд, хэлэнэй уран арганууд хэрэглэгдэнхэй. Революционно матросууд, хүдэлмэришэд, сэрэгшэдэй вождийнгоо ерэхые үнэзгы мэдэрэл, бодолһоо хүлөэн байһые хэлэхэдээ, тэдэнэр Ленинине «нэгэ зүрхөөр, нэгэ һаналаар» хүлеэнэд гэжэ хэлэгдэнэ. Вождийн броневик дээрэһээ хэлэһэн үгэ тухай хэлэхэдээ, хурса үгэнүүдынь «хангай ехэ Россие» ханхинуулаа гээд үргэн удхатайгаар бэшэгдэнэ. Ленинэй ерэжэ ябаһан поездые зураглахадаа, «гранит шуулуу ганирган» гээд, Ленинэй социалис революцида урялһан үгэнүүдынь «хангай ехэ Россин ханхинасар, харша хара баяшуулай һалганасар» гээд онсотойгоор хэлэгдэнэ.

«Тэрэ һүни» гэһэн бүхы шулэгэй удхын тобшолол болоһон үгэнүүд гэбэл, В. И. Ленин ерэжэ, тэрэ һүниие «удэртэл болгоһон» гэжэ болоно.

Энэ зохёолой удха шанар юун бэ гэхэдэ, В. И. Ленинэй дүрые түүхын баримта дээрэ харуулха реалис аргаар зохёохо замые үргэлжэлүүлһэн зохёол болоно.

ДОЛЬЁН Мадасоной ута наһан соогоо уран шулэг бэшэлгэтээ адли тэгшэ баримжа ябаһан ажалынь болбол арадай аман зохёол суулгуулга. Таабари, оньһон үгэ гэхэ мэтэ багахан аман зохёолнуудые Д. Мадасон бүри Боохон нютагай долоон жэлэй һүргуулида һураха ябахадаа, үхибүүдээр таабари хэлсэхэдэ, хонжогдохогүй гэһэн бодолоор нютагайнгаа таабариша үбгэд, хүгшэдһөө бэшэжэ абаһан байгаа. Арадай аман зохёол суглуулалга гээшэ үнэтэй ажал гэжэ ойлгожо суглуулһан үень хадаа 1928 онһоо хойшо болоно. Тиигээд гушаад оной тэн болотор, мянгаһа таабари, оньһон үгэнүүдые бэшэжэ абаһан байбашье, тэдэнэймни олонхинь адлирхуунууд байшоо һэн гэжэ өөрөө бэшэһэн байдаг.

Дольён Мадасоной суглуулжа ябаһан арадай аман зохёолой зүйлнүүд СССР-эй Накауудай академиин Буряадай филиалай Ниитын эрдэмэй гар бэшэгэй таһагта **Илья Николаевич Мадасоной тусхай фонд** гээд нэрлэгдэжэ, хадагалагдажа байдаг. Фонд соонь зургаа мянга шахуу оньһон үгэнүүд, мүн тэрэ тухай таабаринууд, жара гаран үльгэр ба онтохонууд оролсоно. Тэрэ болбол буряад арадай суута аман зохёолнуудые бэлигтэй үльгэршэдһөө бэшэжэ абаһанинь мүнөө болоходо, эрдэни мэтэ үнэтэй нөөсэ болонхой. Гэсэр тухай үльгэрэй 12535 шулэглэмэл мүрнүүдые оюун бэлигтэ үльгэршэн Пёохон Петров гэгшэлээ 1940—1941 онуудта бэшэжэ абаһан байна. Энэ үльгэрынь 1960 ондо А. И. Улановай ород оршуулгатайгаар бэшэжэ абаһан буряад текстээ эзргэ адлихан нэгэ ном боложо, академиин институдай нэрэнэ хэблэгдэ һэн. Фонддонь байһан оньһон үгэ, таабаринууд институдай бэлэдхэһэн суглуулбаринууд соо олоороо оруулагдадаг юм.

Д. Мадасон арадай аман зохёол суглуулхынгаа хажуугаар буряад ном, газетэнүүдтэ гараһан зохёолнуудые наһан соогоо суглуулжа ябаһан юм. Тэрэ суглуулбаринь мүн СССР-эй Науканнуудай академиин Буряадай филиалай библиотекэ соо мүн лэ өөрынь коллекци болон тусхай хадагалагдажа байдаг. Тэрээн соонь хорёод-гушаад онуудта хэблэгдэһэн, мүнөө аргагүй хомор болоһон номууд ушардаг юм.

1960 ондо Д. Мадасон өөрынгөө суглуулһан оньһон, хошоо үгэнүүдэй суглуулбари тусхай ном болгожо хэблүүлһэн юм. Энэ ном соонь 6424 оньһон үгэнүүд оронхой. Тэдэнэйнь олохониинь адлирхуу байбашье, энэ номой удха шанар айхабтар ехэ. Иимэ үргэн далай мэтэ, оньһон, хошоо үгэнүүдые суглуулһаншье, хэблүүлһэншье хүн тэрэ болотор буряад хэлэн дээрэ байгаагүй юм. Энэнь буряад арадай һонор ухаатай, уран хэлэгэй байһанай бата баримта боложо үгэһэн гээшэ.

Энэ ном соонь нэгэ иимэ оньһон үгын бии байһаниие дурдаха байнабд; «Сээжэ дүүрэн — сэнгүү, сэдьхэл дүүрэн — золтой».

Арадай аман зохёолые Д. Мадасоной сээжэдэ дүүрэн хадуужа ябаһанинь шулэг-зохёолдонь сэнгүү аялга оруулаа, шэнэ совет байдалһаа сэдьхэл дүүрэн, далан наһан соогоо ябажа гараһандань шулэгшэ хуби заяанинь золтой байгаа:

Шорой шэнгил
шарай зүүрэм,
Шүдэм унаа,
шарлаа үнэм...
Залан өедөө
ургана түлэг,
Залуу зандаа миниий шулэг.

Поэт Дольён Мадасоной далан наһанай дабаан дээрэ дахин дахин дабтагдахаяа эдэ мүрнүүдынь.

Ц-А. ДУГАРНИМАЕВ,
хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

НОМ БОЛОЖО ГАРАҺАН...

Буряад хэлэ, литературяяа заахадаа, бидэ яматтал программаар хараалгадаһаар хизаарладаггүй, үндэһэн зохёолойнгоо бүхы баялигые хэрэглэдэг зомби. Тиигээгүй һаа, түрэл хэлэндээ, литературадаа яагаад дурлуулхабши?

Тоб гэмэ оньһон үгэ, оншотойхон таабари, уран хурса онтохонууд һурагшадаймнай дуратай жанр болонхой юм.

«Буряад үнэн» газетэдэ «Архинн арбан гурбан жолоо» гэһэн гаршаг доро И. И. Мадасоной оньһон үгэнүүд элбэгээр толилогдодог пэн. Тэдэнние багша бүхэн лэ хайшалжа абаһан байгаа ёһотой. Ухаан бодолоо архинн хорхойдо эдюулшоод, ажалаа, бүлээ; үри хүүгэдээ мартаһан хүнүүдые арад зоной шоо үзэжэ, шобто хаража хэлэһэн оньһон үгэнүүдэй хумүүжүүлхы удха ямар ехэ байгааб даа! Хэрбээ оньһон үгэнүүдтэнь шог өггото зурагууд хабсаргаг-даһан байхадаа, архиншадые бүри «алажа» хаадаг пэн.

Мүн баһа Буряадай Уран зохеолшодой холбоосой гү, али буряад литературын түүхэтэй холбоотой үилэ хэрэгүүд туша ехэ һонин хронологическа тэмдэглэлнүүд «Байгал» журналай олохон номерто толилогдожо байһан аад, юуидэшьеэ болишоо пэн. Тэдэ тэмдэглэлнүүдэй автор Дольён Мадасон байгаа.

Хронологическа тэдэ тэмдэглэлнүүд буряад литературын баншанарта угаа ехэ тулгатай пэн гэжэ хэлэнэйшье үлүү. Тэдэ тэмдэглэлнүүдээ поэт ном болгоод гаргуулха юм аа гү гэжэ хүлеэгшэбди. Тиигээ һаа, яматтал багшанарта бэшэ, мүн буряад литератураар һонирходог үргэн ниитэ уншагшадташье болзог болохо ёсон.

Дунда һургуулиин программа соо, мүн классчаа гадуур уншалгын список соо поэт Дольён Мадасоной зохёолнууд өөрынгөө ёһото һуурние эзэлһээр үнинэй.

Үндэр наһатай болоһоншье һаа, поэт хүдөө нютагуудаар ябажа, уншагшадтаяа уулзадаг. Зохёохы ажалыень хүсэдөөр ойлгохо хэрэгтэ ниимэ уулзалгануу угаа туһатай гэжэ һануулха дуран хүрэнэ.

М. АНДРИЯНОВА,
Яруунын районой Инсэгнын дунда һургуулиин буряад хэлэ ба литературын багша.

ХИЛЬИН СААНАҺАА · ТАСС · АПН ·

ИНДИРА ГАНДИИН ИНТЕРВЬЮ

ДЕЛИ. «Дайе буруушаанаб, бүхы асуудалнууд зэбсэгэй хүсөөр бэшэ, харин хөөрэлдөөнүүдэй үндэһөөр шиидхэгдэхэ ёһотой гээд тоолоноб,» — гэжэ Индиин премьер-министр Индира Ганди «Таймс оф Индиа» газетэдэ интервью үгэхэдөө мэдүүлбэ.

Мүнөө үедэ «шахардуу байдалай һуларалгын бүхы дээрээ бэрхэшэлнүүдтэ оронхой байһан» тушаа һанаата болодогсо Индиин правительствын толгойлогшо элирхэйлээ.

Пакистанай политика тухай саашадаа хэлэхэ зуураа, «энэ орон нэгэ тала тээшэ татуураад, мүнөө хүрэтэр тэрэнһээ арсаагүй байһаар» гэжэ премьер-министр ажаглаба. «Бидэ хани ёһоной харилсаа тогтоохые оролдожо үргэлжэлхэбди. Юундэб гэхэдэ, манай һанамжын ёһоор, гансахан Инди ба Пакистанда бэшэ, харин эндэхи бүхы оронуудта амгалан тайбан байдал бэхижүүлхын тула тинимэ ябуулга тон шухала байна» гэжэ И. Ганди мэдүүлнэ.

Энэдхэг-американ мүнөөнэй харилсаанда хабаатай, шиидхэгдэгүй асуудалнууд тухай тогтон харюусаа зуураа, И. Ганди нигэжэ хэлэбэ: Америкын олонхи правительствануud — тэдэнэй партийна хабаадалгаһаа дулдыдангүй — гадаадын политическэ бэеэ дааһан хараа бодол баримталдаг байһандамнай дурагүйтэдэгынь гэмшэлтэй. Тэдэнэй зариман Индидэ харша тала баридаг байгаа».

Ямаршье бүлэглэлдэ хабаадахагүй политикые Индиин залан шууд баримталдагые, социально-экономическа байгуулалтануудһаань дулдыдангүй бүхы оронуудтай хани барисаа тогтоохо гэжэ эрмэлээдэг байһыень премьер-министр лаблан батадхаа. Бүлэглэлнүүдтэ хабаадахагүй гэһэн ойлгомжо хадаа ямар нэгэ орон ондоо оронтой, тэрэнэй байгуулалтаһаа, һанал бодолой алгасажа магад байһан бусад асуудалнуудай бии байпанһаа дулдыдангүй хани барисаата харилсаа тогтоохые оролдохо гэһэн удхатай» гэжэ И. Ганди тэмдэглэбэ.

Инди ба Хитадай хоорондын харилсаанай мүнөөнэй байдал тухай хэлэхэ зуураа, И. Ганди нигэжэ мэдүүлээ: «Хитад мүнөө баруун оронуудпаа, тэдэнэй экономическа туһаламжаһаа имагтал ехээр дулдыданги байна». Тиимэһээ Хитад орон баруун тээхи оронуудһаа дулдыдаг байһан сагтаа, Инди тушаа баримталдаг хараа бодолоо хубилгахагүй гэжэ һанадагаа элирхэйлбэ.

Инди СССР хоёрой хоорондын харилсаанай хүгжэлтые бараг һайн гэжэ сэгнээд, Советскэ Союз Индиин бэрхэшээлдэ ороод байхадань, Советскэ Союз хододоо туйа хүргэдэг юм гэжэ тусхайлан тэмдэглээ. «Бэрхэшээлдэ ороод байһан сагтаанай манда туйалаа һаань, тэрэнние мартахагүймнай лабтай», — гэжэ И. Ганди тусхайлан тэмдэглэбэ.

ШАНГА БАЙЛДААНУУД БОЛОНО

БАГДАД. Ирагай ба Иранай сэрэгүүдэй хоорондо, үнэндөө, бүхы фронт дээрэ шанга байлдаануud боложо үргэлжэлһөөр. Ирагай сэрэгэй ахамад командованиин мэдээнүүд дотор дурдагдаһанай ёһоор, январиин 8-да Ирагай сэрэгүүдые Иранай сэрэгүүдэй добтолһон бүхы яоуулганууд иранайхидта ехэ гээлтэ хоролтонуудтайгаар дарагдаһан байна.

Дайнай яоуулгын һүүлэй гүрбан үдэрэй турша соо Иран үнгэрһэн наранууудтахи байлдаануудай үедэ үзэһэнэй шэнээн гээлтэ хоролтонуудта ороо гэжэ премьер-министрэй нэгэдэхи орлогшо Т. Я. Рамадан мэдүүлбэ.

ТЕГЕРАН. Январиин 8-да Гилян-Гарбын райондо Иранай сэрэгүүд доотолхы яоуулга хээ. Тэрэнэй эсэстэ ирагайхид бүхы баруун фронт дээрэ хэдэн километрэй зайда сухариха баатай болоо гэжэ Иранай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй нэгэдэмэл штаб мэдээсэбэ.

Январиин 6-да Керхе-Курай райондо Иранай добтолхо үеэр плендэ абтаһан Ирагай 270 сэрэгэйхидэй хоёрдохи ехэ бүлэг январиин 9-дэ Тегеран ерээ, — гэжэ Тегеранай радио мэдээсэнэ.

ТОГТУУРИГҮЙ ОРШОН БАЙДАЛДА

ХИТАДТАХИ СҮҮДЛЭЛГЭ ДҮҮРЭЭ

Линь Бяогой ба Цзян Цинэй «контрреволюционно бүлэглэлнүүдые» сүүдлэлгэ шэнэ жэлэй урда тээхэнэ Пекиндэ дүүрэнэн байна. «Онсо аюултай контрреволюционно гэмтэ яоуулгануудые хэһэнэйнь түлөө» Цзян Цинние «хатуугаар хэһээхэ» эрилтэ гүрэнэй гэмнэгшэ тооноба. Маогай һамган, наһан соогоо хаагдахаар гү, али саазалагдахаар сүүдлэгдэжэ магад гэжэ Пекиндэхи гадаадын адаглагшад уголовно хуулиин статьянуудые баримталан багсаана.

Сүүдэй шиидхэбэри гаргалга удаарха ха гэжэ гадаадын политическэ шэнжэлэгшэд тоолоно. Ушар юуб гэхэдэ, сүүд эмхидхэгшэд дотоодын оа гадаадын оршон байдалда таарамжагүй нүлөөнэй шадаал һаа бага байхаар үнгэргэхэ, «уголовно гэмтэдые» сүүдлэһэн яоуулга» гэжэ ойлгохоор баилгахые хүсэнэ. Сүүдэй хүдэлмэри нюуса оршон байдалда үнгэрөө, Хитадай хэблэл ба телевиденн тэрээн тухай тон тобшохонууд репортажнуудые дамжуулдаг байгаа. Сүүдлүүлэгшэдэй хэлэһэн үгэнүүдэй политическэ олон гол ушарнууд репортажнуудһаа гаргагдадаг байба. Жэшээлэн хэлэбэл, «соёлой хубисхалай» үеын хэнээлгэ мүрдэлгэнүүдэй түлөө Мао Цзэдунай ба Чжоу Эньлайн сэхэ харюусалгатай байһые тодоруулха ушарнууд оруулагдадагүй байгаа.

Цзян Цин өөрыгөө хамгаалжа хоёр час улүүтэй соо үгэ хэлэхэдээ, Маогай зааварыгнгөөр, өөрөө яоуулга хэдэг байгаа гэһэн бүхы гэмнэлгэнүүдые эрид буруушаагаа. Тэрэнэй хэлэһэн үгын зарим багахан хэһэгүүд лэ хоолэлдэ тунхаглагдаһан байна. «Түрүүлэгшэ Мао Цзэдун түрүүтэй КПК-гай ЦК-гай шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр, Мао Цзэдунай заабаринуудтаи зохилдуулан, бүхы яоуулганууда хэһэн байхаб» гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Сүүдэй харалга Пекиндэхи засаг баржа байгша мүнөөнэй дээдэ тушаалтадай бүлэглэлнүүдэй хоорондын тэмсэлые оёри шанга болгоо. Сүүдэй хэрэг Дэн Сяопинние, Хитадые мүнөө хүтэлбэрилжэ байһан бусад хэдэн удамаршадые маттахын тула хэрэглэгдээ. Сүүд ба Хитадай хэблэл нэгэ талаһаа — Дэн Сяопинние— «соёлой хубисхалһаа» хамагһаа ехээр хохидоһон хүн гэһэншүүгээр харуулха, нүгөө талаһаа — 1976 оной октябрьда «дүрбэнэй бүлэгые» унагааха хэрэгтэ дүүргэһэн үүргыень ехээр харуулха пэдэлгэ гаргаһан байна.

Пекиндэхи сүүдлэлгэ хадаа Хитадай юрэнхы байдалай политическэ тогтууригүй ба зүришэлдөөтэй байһанай тэрэшэнүүдэй нэгэн болоно.

(ТАСС).

США. Медицинскэ эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд салин хүлһэ нэмээхэ, ажалайнгаа эрхэ байдал һайжаруулха тухай эрилтэ табина. Ажалшадай үнэн зүб эрилтэ табихадань, тэдэниень буруутуулха зорилготоогоор засагай түлөөлэгшэд элдэб харата хэмжээнүүдые абана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: буһалгаанда хабаадаһан үшөө нэгэ эхэнэрые полициниихид доромжолон баһаад, түрмэдэ хааха гэжэ абаашажа ябана. ЮПИ—ТАСС-ай фото.

МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМЫН ИНСТИТУДАЙ БАЙГУУЛАГДАҺААР 60 ЖЭЛЭЙ ОЙ ГҮИСЭБЭ

ЭРТАЛАЙ БАГАЖА ЗЭБСЭГ

баримтануud түрүүхэз нэгэдэхэгдэн суглуулажа, гуримшуулан бүгэдэбэ гээшэ. Памтахронико дотор Владимир Ильичэй ажал ябуултухай 50 мянга шахуу памтануудай тайлбари нихэй. Хроникын ботинд дотор Ленинэй 6 мянга дээшэ багахан документуud түрүүшынхээ тогтодобо.

Үүлэй жэлнүүдтэ ехэ ехэ документнүүдэй суглуулууд хэлэн гаргагдаа. КПСС-эй съезднүүдэй, конференциинүүдэй, ЦК-гай Пленумнуудтаа» гэһэн нэмэ хэблэлэй 11-дэхи ба дохи ботинууд гараа. 13-нь хэблэлдэ бэлдэгдээ, шэлэн «Совет засаган ередүүдэй» 8-дахи ба 9-дэ ботинууд хэблэлдэхээр бэлдэгдэнхэй.

Маркс ба Энгельсийн, Ленинэй теоретическэ нургаалые, КПСС-эй ба марксистско-ленинскэ бусад партинуудай политикые худал хуурмагаар хазагайруулдаг маоистнуудые, буржуазна номолшодые элирүүлгэ институдай ажал ябуулгада улам ехэ һуурн эзэлдэг болоно байна. Энэ талаар В. И. Ленинэй түрэһөөр 110 жэлэй ойдо зорюулан, ИМЛ-ээр бэлдэгдэһэн «Марксизм-ленинизм ба мүнөө үе саг» гэһэн ураскоорондын научна конференциие нэн түрүүн тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Конференциин хүдэлмэридэ Европын, Азиин, Африкын, Хойто ба Урда Америкын оронуудай коммунис ба хүдэлмэришэнэй 39 партиин түлөөлэгшэд хабаадаһан байна.

Институт хүдэлмэриингөө научна шэнжэ шанартай нимэ асуудалнуудта түрүүшын ээлжээнэй онсо анхарал хандуулдаг гэбэл:

— Парти тухай Ленинэй нургаал; КПСС-эй түүхын, партийна байгуулалтын асуудалнууд. Большевизмын хүгжэн тогтонижолго, тэрэнэй ураскоорондын удхые шэнжэлэлгэдэ, буржуазно-демократическа революциин социалис болоожо хүгжэхэ яоадалтай холбоотой олохон асуудалнуудта шэнэ юумэн чэмэжэ оруулагдаа.

«КПСС-эй түүхын» олон ботине хэблэлдэ бэлдэхэ хүдэлмэри дүүргэгдэхэ ойртоо. Хэблэгдэхээр түсэблэгдэһэн 6 ботиин (10 номтой) 5-ниинь (8 номтой) гараа. КПСС-эй XXVI съездэй зургаадахи ботиин (1-дэхи ном) макет бэлдэгдэнхэй.

«Россин гурбан революциин түүхэ», «КПСС-эй үзэл сурталай ажал ябуулганууд (1917—1980 онууд)» гэхэ мэтэ комплексно, тон ехэ хүдэлмэриинүүдые зохёолго эдэбхитэйгээр ябажа байна. Эдэ зохёолнууд арбан нэгэдэхи табан жэлдэ хэблэгдэхээр хараалагдана.

— хүгжэлтэ түгэс социалис ооществын хуули ёһонуud оа онсо шэнжэлүүд. Энэ асуудалай зохёон шиидхэлгые институт олон талын оа комплексно үндэлэ нүүрн дээрэ өөлүүлжэ байна.

— дэлхэйн революционно хүдэлөөнэй давшуулхы хүсэнүүдэй нэгэдэлэй, хүдэлмэришэй ангиин нэгэдэлэй ба үзэл сурталай талаар мүнөө үеын тэмсэлэй асуудалнууд. Энэ темээр ураскоорондын зохёохы коллектив 1979 ондо «Хүдэлмэришэн ангиин нэгэдэл ба үзэл сурталай талаар тэмсэл» гэһэн монографи хэлэн гаргаа.

— ураскоорондын коммунис хүдэлөөнэй түүхын талаар мүнөө үеын коммунис хүдэлөөнэй бии болого ба хүгжэлгэдэ, коммунис партинуудай үзэл бодолой-политическэ оа эмхидхэлэй талаар бэхижэлгэдэ ленинизмын дүүргэһэн үүргэдэ тоошолол хэхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдана. Институдай толилһон хүдэлмэриинүүд дотор Коминтернын түүхые худал хуурмагаар, коммунизмда эсэргүүгээр бэшэһэн ушарнууд элишэлгэдэнэ, ураскоорондын байдалда Коминтерн хадаа марксизм-ленинизм ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөн хоёрой холбоонь байһан тухай хараа бодол үндэһэлэн харуулагдаа. Коминтерныи VII конгрессэй зохёон абаһан шэнэ стратегическэ хараа шэглэлдэ сэгнэлтэ үгтөб. Тэрэ хараа шэглэл худаа хүгжэлтэ ехэтэй капиталис оронуудтахи коммунис хүдэлөөнэй оа дэлхэйн хоёрдохи дайнай һүүлдэ хэдэ хэдэн оронуудта хэгдэһэн арадан-демократическа, фашизмда эсэргүү революциинуудай нэгэдэмэл фронтын политикын теоретическэ үндэлэ нуурин болоно. Институдай толилһон хүдэлмэриинүүд дотор уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй мүнөөнэй шатын онсо илгаануud, уласхоорондын коммунис хүдэлөөе нэгэдүүлхын түлөө тэмсэлдэ КПСС-эй үүргэ онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Энэ байгуулалтануудые шэнжэлгээр методологическа түб байһан өөрынгөө үүргэ үргэдхэхые институт саг үргэлжэ оролдоно гээшэ. Түүхын-партийна эрдэм наука эрхилэн хүтэлбэрилгөөр институт ашатай туһатай баян дүршэлтэй болонхой. КПСС-эй ба партийна байгуулалтын түүхэдэ научна шэнжэлгэнүүдые эрхилэн хүтэлбэрилхэ талаар ИМЛ-эй дэргэдэ байгуулагдаһан Бүхсоюзна совет мүнөө КПСС-эй ба партийна оайгуулалтын түүхын онсо шухала асуудалнуудые зохёон харалгаар эрдэмтэдэй хүсэ шадалые тааруу зохидоор эрхилхэ мэдээжэ түб болонхой.

КПСС-эй ЦК-гай заабаринуудтай зохилдуулан, хүгжэлтэ түгэс социализмые саашадань өөхижүүлхэ зорилгонуудта,

Саяанһаа Витим хүрэтэр

АН ҮСХЭБЭРИЛДЭГ АЖАХЫДА

Хүбэн зөөлэхэн арһатай ангуудай үсхэбэрилэгдэдэг фермэнүүдтэ хүдэлмэрийн халуун хаһа түлэг дундаа. Юуб гэхдэ, коопзверопромхозуудай Буряадай трестын ан үсхэбэрилэгшэд Эрхүү хотын ангай арһа тушаан абадаг баазада бэлэн болгогдоһон продукцияа эльгээжэ, хэгдэһэн ажал хүдэлмэри тухайгаа тоосожо байна бшуу. Республикын ан үсхэбэрилэгшэд арбадахи табан жэлэй туршада 10 миллион 320 мянган түхэригэй продукци тушааха түсэбтэ даабаритай байһан һаа, энэ уялга зорилгоёо дүрбэн жэлэй хугасаа соо гүйсэд дүүргэһэн юм. Трестын хүдэлмэрилэгшэд мүнөө үедэ 13 миллион түхэриг һөө үлүү сэнтэй арһа баазада тушаагаад байна.

Энэ ехэ амжалтада Прибайкалиин коопзверопромхозой коллектив бодото хубитаяа оруулалсаа. Тус коллектив түсэбтэ табан жэлэйнгээ даабариие үлүүлэн дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 1 миллион түхэригэй продукци тушаажа амжанхай. Шанар һайнтай, һайхан үнгэтэй арһатай ангуудые олошоруулхын тула тэсэбэри ехэтэйгээр, ехэ оролдосотойгоор ажаллаха хэрэгтэй. Эндэхи хүдэлмэрилэгшэд энэ эрилтэдэ хүрэмөөр хүдэлдэг, һайн шанартай продукциин түлөө тэмсэдэг. Тиимэһээл эндэ тэнжэгдэһэн сайбар боро үнгэтэй үнэгдэй арһан гансашье манай орон дотор бэшэ, мүн хилын саанахи гүрэнүүдтэ эльгээгдэдэг болоноһой. Гадна түс коллективэй гэшүүд ажалдаа зохёохы ёһоор хандадагаа гэршэлдэг юм. Ахамад үсхэбэрилэгшэ Е. А. Клоков ухаалан зохёолгын дурадхал оруулаа һэн. Энэ дурадхалаарнь арһа элдэхэдэ хэрэглэгдэдэг оньһожоруулагдамал станогууд бүтэгдэнэн байна. Шэнэ техникин үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэхэдэ, ажалай бүтээсын эрид дээшэлһэниинь ойлгосотой.

Үнгэрһэн жэлдэ эндэхи хүдэлмэрилэгшэд эмэ үнэгэн бүриһөө дунда зэргээр 7,2 гүлгэ абаха гэжэ шидэнэн юм. Үүлтэр һайжаруулһанай, зүбөөр харуулһалһанай ашаар эдэнэр энэ тоогоо аяар 9-дэ хүргэнэн байна. Зарим ушарта үнэгэдэй 12—14 гүлгэ түрэхэ ушар дайралдаа. Ангуудые харуулалалгын гурим сахин баримталдаг хүнүүд социалис мүрысөөндэ заатагүй эрхимлэдэг. Тэдэнэй дундаһаа мэргэжэлэйнгээ нюусануудые гүйсэд шудалһан Н. А. Бобровская, А. А. Шамсутдинова, А. И. Трубачеева, В. А. Чернецкая, ажалай ветеран М. С. Ершова гэгшэдые эгээл түрүүлэн нэрлэлтэй. Ан үсхэбэрилэгшэдэй эрхим бригадые Л. Н. Дежорж хүтэлбэрилдэг юм.

Онсо мэргэжэлтэй эдэ хүдэлмэрилэгшэдэй урда табигдаһан саашанхи зорилго гэбэл, ангуудаа гаражда оруулангүй, үүлтэр һайжаруулгын хүдэлмэридэ эртээнһээ бэлдэхэ шухала.

П. БУРМАКИН.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Прибайкалиин ан үсхэбэрилдэг фермэ дээрэ. 2. Энэ үнэгэн бүриһөө дунда эзргээр 9,6 гүлгэ абаһан А. И. Трубачеева.

Авторай фото.

ВЕТЕРАНАЙ ҮГЭ

Техническэ дунда мэргэжэл олгодог хүдөгөй 4-дэхи училищида КПСС-эй XXVI съездые угтуулан, «Партиг — үе саганымай ухаан бодол, нэрэ хүндэ, һэшхэл» гэһэн үишагшадай конференци үнгэргэгдэбэ. Һурагшад нэн түрүүн тобшо удаатай элдхолнуудые уишаа. Удаань «Эхэ орэнин», «Парти — манай залаа хүтэлбэрилэгшэ» гэһэн созет композиторнуудай дуунуудые эдэлэв.

Районой түб Петропавловкын библиотекын хүдэлмэрилэгшэ М. С. Мамаева түрэл партинигаа түүхэ тухай хөөрэһэн номуудые һэрлэжэ, гол удха тушаань тогтоһон байна.

Гэбэшье энэ конференцидэ эгээл һонирхолтойнь юун байгааб гэбэл, КПСС-эй съездын делегат байһан Ленинэй орденто В. П. Калёнов уригдажа, үгэ хэлээ. Тэрэ XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой лугомелиоративна отрядай бригадир юм. Коллективэйнгээ ажал хэрэг тухан, нуга сабшаланда тэжээл ургуулагшадай үүргэ зорилгонууд тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ, ерээдүйн мэргэжэлтэдые һонирхуулаа. Удаань комсомолдо абтаһан һурагшадта биледдүүдые барюулан амаршалаа.

Г. ДАШИНИМАЕВ.

Эдэйн район.

ҮШӨӨ НЭГЭ МУЗЕЙ

Нютагай хүгжэлтын түүхэ хүн бүхэнние һонирхуулдаг ха юм. Үбгэн залуу гэлтэгүй, үнгэрһэн саг тухай мэдэжэ абаха дуратайшуул барагдаха аал? Тиимэйээл раионой түб Хэрэн тосхондо хизаар ороноо шэнжэлгын музей нээлгын баяр ёһолелдо хүн зон олоороо суглараа. Буряад яазаар барагдаһан модон байшангай богоно алхан оробсбди.

Пэн түрүүн партиин райкомой секретарь Э. З. Васильева шухала зүйлнүүдтэй танилцуулжа, дараа нь гэрэлзэлтэй гуламта бэлгэдэлсэйн А. И. Пантелеев, В. Г. Усольцев, Д. Д. Аюшеева, О. Б. Аюшеева болон бусадые амаршалба. Удаань Эдэ-ороно хамгаалгын Ахуулга данхай ветеран Л. М. Адушеев ынгэжэ хэлэв:

—Музей нээлгэнэй хүмүүжүүлгын удха шанартай. Мүнөө үеын залуушуул ба ерээдүйн хүнүүд үгэ эсэргэнэрэйнгээ, ажабайдалай үльгэр жишээ дээрэ хүмүүжэн ургаха жишээтэй.

Улаан лентын хайшалагдахада, ажалай ба данхай ветерануд О. Б. Аюшеева, М. Д. Софьин гэгшэд эгээл түрүүлэн музейн залда ороо. Һаһанайнгаа амаралтада гараһан О. Б. Аюшеева буряад малгай, мүн Д. Д. Аюшеева музейдэ түйсэ бэлэглэв. Пенсионер Б. Р. Цыбикжаков 1905 ондо Италида бүтээгдэһэн хармаанай час бэлэг болгон бариба. Иингэнээр лэ экспонадууд бүри олошорхоонь гэшэ.

Б. СЫРЕНОВ,
Түнхэнэй район.

ТУҺАТАЙ СЕМИНАР

Республикын һургуулинуудай дэргэдэхи хизаар ороноо шэнжэлгын музейнүүдэй директорнуудэй хүмүүжүүлгын талаар орлогшонорой хоёр хоногой семинар Улаан-Удэдэ боложо дүүрэбэ. Республикын аяншалга болон экскурсиин талаар советэй үүсхэлээр эмхидхэгдэһэн энэ семинарай хүдэлмэридэ дүшэ гаран һургуулиин түлөөлэгшэд хабаадажа, дүй дүршэлөө андалдаһан байна. Гадна семинарта хабаадагшадай урда республикын М. Хангаловай нэрэмжэтэ хизаар ороноо шэнжэлгын ба Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран һайханай музейнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд һонирхолтой элидхэлнүүдые хэз. Мэдээжэ уран зохёолшод Цыденжап Жимбиев, Анатолий Щитов, Лопсон Тапхаев гэгшэдтэй уулзалга үнгэргэгдөө.

— Алишье талаараа ехэл һонирхолтой, аша туһатай семинар болоо, — гэжэ Захаа-минай районой Санагын һургуулиин түлөөлэгшэ, РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник Бадма Шойдоков хөөрэнэ.

А. ЖАЛСАНОВ.

ХЭНИИНЬ ИЛАГША ААБ?

«Буркоопсоюзай» харьяата автомагазинуудай жолоошод-наймаалагшадай дунда үбэлэй үедэ малшадые эрхимээр хангаха талаар социалис мүрысөөн үргэнвөр дэлгэрбэ. Тэрэнние Ярууныи райпогой автомагазинай жолоошон-наймаалагша Владимир Ринчинов, Бэшүүрэй райпогой автомагазинай жолоошон-наймаалагша Георгий Конечных гэгшэд үүсхэһэн юм. Эдэ хоёр нүхэд республика дотороо хамагаа түрүүлэн табан жэлэйнгээ даабари сүм бэелүүлэһэн габьяатай.

Түрүүшүүлэй үүсхэлые жолоошод-наймаалагшад Н. Бородин (Хори), Н. Томилов (Түнхэн), А. Петряков, Л. Слепнев (Бэшүүр) болон бусад халуунаар дэмжэнхэй.

Эдэ үдэрнүүдтэ республикын нүүдэл худалдаа наймаа эрхидэг хүдэлмэрилэгшэд 4 мянга гаран фермэ, отара дээгүүр ябажа, тэндэ хүдэлэгшэдые эд бараа, эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангана.

Д. ГАРМАЕВ.

ХЯАГТЫН РАЙОНДО.

МЭДЭСЭ ЕХЭТЭН ИЛАБА

Хяагтын медицинскэ училищида уласхоорондын байдалда зорюулагдаһан долоон хоногой үнгэргэгдөө. 3-дахи курсын студентнэр «Эб найрамдал тухай юу мэдэхэбиб?» гэһэн хөөрэлдөө эмхидхэжэ, «Ошон», «Гулабхаа», «Дэлхэйн һудаһан» гэһэн гурбан командын түлөөлэгшэд һанамжануудаа андалдаба, асуудал бүхэндэ зүб харюу үгэхын түлөө мүрысэбэ. Дүнгүүдэй гаргагдахада, Светлана Семеновнагай хүтэлбэрилдэг «Дэлхэйн һудаһан» гэһэн команда илангаяа олон очконуудые абаа гэжэ элирэв.

Американ дуушан Дин Ридэй дуулаһан дуунуудые, Чилиин поэт Виктор Харын бэшэһэн шүлэгүүдые студентнэр анхарал ехэтэйгээр шагнажа, сэдьхэлээ ханаһаа байна.

ХҮНДЭТЭ АЙЛШАН

Ю. Ф. Фроловые Хяагтада һайн мэдэдэг. Арба гаран жэлэй саана тэрэ районо мүрысөөнүүдтэ судьягаар томилогдодог һэн. Мүн боксоор республикын чемпион байһан. Футболоор суглуулагдамал командын бүридэлдэ оролсожо, Хяагтын спортсменүүдэй нэрэ хүндые хамгаалалсадаг бэлэй.

Боксоор уласхоорондын категорнин судья болотороо үргаһан Ю. Ф. Фролов һаа түрэл хотодоо айлшалжа, нютагайнгаа хүн зонтой уулзаба. Юрий Фёдоровичые эдир спортсменүүд илангаяа баяр баясхалантайгаар угтан абаа. Олимпиада тухай, хүүгэдэй, эдиршүүлэй спортивна һургуули тухай хоорөөниинь илангаяа һонирхолтой байгаа. Хахасалган дээрэ тэрэ Олимпиин наадан тухай дурасхаалта бэлэг үхибүүдтэ барюулжа урмашуулаа һэн.

Е. СУРМАЧ.

СТУДЕНТНЭРЭЙ ОЛИМПИАДА

Буряадай багшанарай институтай биологи-химиин факультедэй студентнэр һуралсалдаа зохёохы ёһоор хандажа, биологическа олимпиаденуудта олоор хабаадалсадаг болоо. Энэ удаа иимэ олимпиада эмхидхэл һайнтайгаар үнгэргэгдэжэ, бүлэг бүхэнэй түлөөлэгшэд мүрысөөндэ эрхимлэжэ гарахын түлөө нилээд оролдоо.

Элидхэлнүүдые, рефератуудые бэшэһэн студентнэр эгээл түрүүлэн эзлиг шадабаряа гэршэлээ. Удха һайнтай, һонирхолтой ханын һонин гаргаха гээшэ уладдахи даабаринь байгаа. Ботаникын кафедрын багша В. И. Шмелёва, факультедэй декан С. Ц. Цыреторов гэгшэд биологёор долоон хоногые үнгэргэхэ үүсхэл гаргажа, зүбшэл заабаряараа туһалалсаа. Зун, нажарай үедэ хэгдэнэн шэнжэлгэнүүдэй дүнгүүдые абажа харахада, урмашамаар тоо, баримтануud олон байгаа гэжэ тэмдэглэгдэв.

Олимпиадада илагшадые амаршалгын үдэшэ болоо.

ҺУРАГШАДАЙ ХУБИТА

Новоильинскын дунда һургуулиин һурагшад Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой 3-дахи отделениндэ һарадаа хоёр дахин ошожо, шефскэ туһаламжа үзүүлдэг. Класс бүхэнэй түлөөлэгшэд өөһэдын уялгатай, тусхай даабаритай. Жишээлхэдэ, заримань шэбхэ шабааһыень гаргажа сэбэрлэдэг, малай байра сагаададаг. Нүгөөдүүлынь һаалишадай, мал харуулалагшадай урда лекциинүүдые уишадаг, концерт наада табидаг. 22

Багшанар Р. В. Рябова, Т. В. Шведова, С. И. Сафронова гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг классуудай түлөөлэгшэд илангаяа ехэ оролдолго үүсхэлтэйгээр хүдэлмэрилэнэ.

Фермын һаалишадай дунда тус һургуули дүүрэдэн хүнүүд олон. Тиимэнээ үхибүүд юрэ туһаламжа үзүүлхэдэ, садуур мал ажал тухай мэдэсэгэ үреэдхэдэ, һаалишадай хөөрөөг шигнадаг гээшэ.

Загарайн район. **Л. ВИЛЬМОВА.**

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Үбэл—һуралсалай хаһа»—түрүү бэшэг. «КПСС-эй XXVI съездые угтуулан»—тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Соведүүд ба малай үбэлжэлгэ». Г. Кленковэй «Шиндхэбэриинь саана юун бшиб?» гэһэн статья. ТАСС-ай шэнэ һонин.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Областной партийна конференциин делегат». «Урагшаа һанаатай хүн»—П. Лосевой очерк. «Коммунистнуудай үзэл сурталай багажа зэбсэг»—ТАСС-ай материал. «Ой модошодой ба таряашадай нягта холбоон»—А. Дежкиной статья. «Түрэл орон доторнай»—ТАСС-ай суглуулбари.

Гурбадахи хуудаһанда. «КПСС-эй ЦК-гай проект зүбшэн хэлсэнэбди». «Хоолой цехэй шидхэгдэгүй асуудалнуud»—А. Стрекаловскийн статья. «Баян ургасын үндэһэн»—Н. Чуринай корреспонденци. «Хүнүүд, он жэлнүүд, ажабайдал». «Сэдьхэлэй үгэ»—П. Тугутовай статья.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Минин аха» — Г. Башкуевай корреспонденци. «Амтан эдеэндэ дуратайшуул Улаан-Удэдэ ажаһуудаг» — А. Григорьевой корреспонденци.

ШАТАР

ДҮРШЭЛ, ШАДАБАРИҺАА ЭХИТЭЙ

Һурагшадай дунда шатараар Зүүн Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын мүрысөөн «Баргажан» гостиницын конференц-зал соо боложо үргэлжэлһөөр.

Зургаадахи турга Красноярскын команда Тувын АССР-эй гүлөөлэгшэдтэй уулзахадаа, яаха аргагүй булюу байһанаа харуулжа, 8:0 тоотойгоор шүүгээд, нилээд урагшаа дабшаба. Түрүүшын наадануудта урагшагүйдэнэн Красноярска хизаарай команда эгээл дүршэл шадабаритай гээ һаа, алдуу болохогүй. Ушарынь юуб гэхэдэ, спортын мастерта кандидадууд И. Фейгельсон, А. Медведев гэгшэд командын бүридэлдэ ороно. Эдэнэртэй уулзаһан хүн бүхэнэй илалта туйлахын тула бүхы арга хабаяа элсүүлжэ, дабхар хүсэтэйгөөр, ехэ хүсэл эрмэлзэлтэйгээр наададаг байһаниинь элитэ. Тиигээшье һаань, Иосиф Фейгельсон, Андрей Медведев һүүлэй хэдэн уулзалгада шүүжэ, өөһэд өөһэдынгөө хюлгэнүүд дээрэ түрүү һуринуудта гараба. Иимэл ха юм даа дүршэл шадабари гээшэ!

Энэ нааданда Амарай областнин эдир шатаршад нэгэшье партидаа шүүгдэнгүй, магаданайхидые илажа гараба—8:0. Илагшадай командаһаа С. Ментов, В. Кузьмин, И. Воробьёв, Л. Несин, О. Филатова гэгшэд илангаяа жэгдэ һайнаар наадажа, олон очко абаһан байха юм. Дүрбэдэхи хюлгэ дээрэ наададаг И. Воробьев бүхы уулзалгадаа шүүгээ.

Эрхүүгэй, Шэтын областнуудай командануудай уулзалга һонирхолтойгоор хүлеэгдэ һэн. Бодото дээрээ тиимэ шанга тэмсэл болобогүй — эрхүүгэйхид 5,5 : 2,5 тоотойгоор булижа гараба.

Яхадай АССР-эй эдир спортсменүүд Камчаткын түлөөлэгшэдые 4,5 : 3,5 тоотойгоор илаһан байна.

Манай республикын эдир хүбүүд, басагад Сахалинай командатай наадахадаа 6,5 : 1,5 тоотойгоор шүүбэ. Нэгэдэхи хюлгэ дээрэ наадаһан Улаан-Удын 25-дахи һургуулиин һурагша Баяр Буруев тэнсэшоо. Командымнай капитан — 32-дохи һургуулиин һурагша Цыбикжаб Туртуев наадаһай түгэсхэлые (эндшпиль) һула муугаар үнгэргэнэ гэжэ хэлэлтэй. Энэшье үдэр С. Первушевтай наадахадаа, түрүүшээр яһала һайн ябаһан аад, саашадаа эдэбхиеэ алда алдаһаар эсэсэй һүүлдэ тэнсэхэ аргатай байбашье, «шүүгдээб» гэжэ мэдэрһэниинь халагламаар. Тренернүүднай эдир шатаршанай энэ алдуу дутагдалые заһаруулха ёһотой.

Долоодохи нааданда Амарай—Камчатскын, Яхадай—Эрхүүгэй командануудай уулзалганууд 3,5 : 3,5 тоотойгоор дүүрээ (нэгэ-нэгэ партинь хойшолуулагданхай). Сахалинайхид Тувын эдир шатаршадые 6,5 : 1,5 тоотойгоор шүүбэ. Приморийн болон Красноярска хизаарнуудай түлөөлэгшэдэй наадэн хүлеэгдээгүй үрэ дүн асарба — 1,5 : 5,5 (нэгэ партинь хойшолуулагданхай).

Манай эдир шатаршад Магаданай командые 5 : 3 тоотойгоор илаһан байна. Маниһаа Ю. Барнаков, А. Николаев, Р. Эрхитуев, А. Столяров гэгшэд эдэбхитэй һайнаар наадана. Руслан Эрхитуев зургаан партиһаа 5,5 очкотой болоод, табадахи хюлгэ дээрэ түрүү һуури эзэлжэ ябаба. Юра Барнаков 5 очкотой болонхой.

Долоон нааданай һүүлээр Красноярскын шатаршад 3½ очкотэй (хоёр парти хойшолуулагданхай) болоод, түрүү һуурида гараба. Амарай, Яхадай командануud удаадахи һууринуудые эзэлнэ.

Даб дээрээ үнгэргэгдөөн байһан уулзалганууд һаа тоошолол хэхэдэ, дүй дүршэлөөр түгэс Красноярска хизаарай команда һүүлэй һүүлдэ илажа гараха гэжэ һанахаар болоо байна. Тиихэдэ Эрхүүгэй ба Шэтын областнуудай командануудай гэшүүд булган соо һоо эгээл эдир залуу байбашье, ехэл нэтэрүүгээр, хурсаг наадана гэжэ тэмдэглэхэ зүүрөө, нэгэ багахал дүршэлгүйдэнэ гэжэ халагламаар байна. Зүгөөр эдэнэй ехэ ерэдүйтэйнь арсашагүй. Харин хоёрдохи, гурбадахи һуури эзэлжэ ябаһан Амарай, Яхадай командануud эдэл һууринуудта үлэхэ аабза гэжэ сэнэхэр.

Мүрысөөн үргэлжэлһөөр. Мүнөөдэр — юһэдэхи нааданд.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

Январиин 11-һээ 18 хүрэтэр

ВОСКРЕСЕНИ, 11

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — «Зарядкада гарагты!». 10.05—«Будильник». 10.35—«Советскэ Союзда алба хэнэбі». 11.35—«Элүүр энхэ байлга». 12.20—«Үглөөнэй почто»—хүгжэмтэ программа. 12.50 — «Советскэ Союз хилын саанаһаа ерэһэн айлшадай нюдөөр». 13.05 — «Худөөгэй час». 14.05—«Хүгжэмтэ киоск». 14.35—А. Гельман. «Нэгэ зүблөөнэй протокол»—Ленинградай М. Горькийн нэрэмжэтэ академическэ ехэ драмын театрай зүжэг. 16.45—«Атомград» гэһэн документальна телевизионно фильм. Түрүүшынхэ» харуулагдаха. 17.20—Фигурна һолжоролгоор СССР-эй чемпионат. Эхэнэрнүүдэй өөрын дуранай программа. 18.05 — Уласхоорондын панорама. 19.00—«Пиф-Паф, ой, ой, ой», «Дом для леопарда»—мультфильмнүүд. 19.20—«Киногоор аяншалагшадай клуб». 20.20—«Мир в зеркальце», «Путь возврата», «Посещение» — «Армениифильм» студийн уран һайханай богонихон фильмүүд. 21.30—«Время». 22.00—Фигурна һолжоролгоор СССР-эй чемпионат. Спортивна хатар. 23.00 — «Таллиннай хүгжэмтэ зурагууд». 23.25—«Да здравствует кино!»—телевизионно документальна фильм. 23.55 — Шэнэ һонин.

ПОНЕДЕЛЬНИК, 12

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Улаан-Удэ. 18.00 — Дамжуулгын программа. 18.05 — «Светофор» — һурагшадта зорюулагдаһан дамжуулга. 18.35 — Шэнэ һонин. 18.45 — Спортын һонин. 19.00 — «Уран бэлигтэнэй бүтээлнүүд». Д. Мадасоной 70 жэлэй ойдо зорюулагдаһан дамжуулга (буряадаар). 19.10 — «Зүүн Сибирь» — киножурнал. 19.50—XXXI областной партийна конференциин делегадуудта зорюулагдаһан концерт. 20.30 — «Пять вечеров» — уран һайханай фильм. 22.10 — «Эрхэтэн ба Хуули». 22.50 — Соносхолнууд.

ВТОРНИК, 13

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Парень из тайги» — уран һайханай фильм. 11.25 — «Ан амитадай ажамидарал». 12.25 «Гармония» гэжэ камерна ансамбль наадаха. 12.55 — Шэнэ һонин. 14.55 — Дамжуулгын программа. 15.00—Шэнэ һонин. 15.20 — «Шинин ажал—шинин амжалтануud». Киногой программа. 16.00 — «Эжын һургуули». 16.30 — «Манай адрес — Советскэ Союз». Һемеровскэ областнин уран һайханай бүлгэмэй коллективүүдэй хабаадалгатай программа. 17.05 — «Залуушуулай адресууд». 18.05 — «Түсэбгэ табан жэл ба коллектив». «Каршинска талые шэнэлэн нэрэлгэ». 18.35 — Совет композиторнуудай дуунууд. 18.45 — «Алкоголизм» — врачай хөөрөөн. 19.15 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 19.30 — Уласхоорондын конкурснуудай лауреадууд наадаха. З. Шихмурзаева (скрипкэ) ба А. Гарин (гитара).

Улаан-Удэ. 19.10 — «Байгал» программа (буряадаар). 20.10 — «Совет сэрэгшэ»—киножурнал.

Москва. 20.25 — Р. Л. Стивенсон. «Приключения принца Флоризеля» — телевизионно олон серитэй уран һайханай фильм (1-дэхи сери). 21.30 — «Время». 22.05 — «Дэлхэйн үйлэ хэрэгүүд экран дээрэ». Политическэ шэнжэлэлгэ И. Фесуненко дамжуулгада хабаадаха.

Улаан-Удэ. 17.50 — «Шэнэ жэлэй уулзалганууд» (1980 оной декабриин 30-най дамжуулгын дабталга). 19.30 — Соносхолнууд.

Москва. 19.40 — «Эрдэм наукын һонин». Киргизэй ССР-эй Наукануудай академи.

СРЕДА, 14

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — Мультфильмнүүдэй программа. 10.55—«Приключения принца Флоризеля» — телевизионно олон серитэй уран һайханай фильм (1-дэхи сери). 11.10 — «Киногоор аяншалагшадай клуб». 12.40 — Фильм-концерт. 13.20 — Шэнэ һонин. 14.55 — Дамжуулгын программа. 15.00—Шэнэ һонин. 15.20 — Телевизионно баримтата фильмүүдэй программа. 16.25 — «Үрэл байгаалимнан». 16.45 «Ород хэлэн». 17.15 — «Горнистнууд, харюусагты».

Улаан-Удэ. 17.45 —«Байгал» программа. 18.15 — «Смольнодохи Ленинэй кабинет» — киноочерк. 18.35 — «Баатаршалга» — телеальманах. 19.00 — «Зураг бүридэнь — наран!» 19.15 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 19.30 — Фильм-концерт. 19.55 — «Хүн ба хуули». 20.25 — «Приключения принца Флоризеля» — телевизионно олон серитэй уран һайханай фильм (2-дохи сери). 21.30 — «Время». 22.05 — Останкинай концертнэ студида уран зохёолшо А. Сафроновтой уулзалга. 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 17.45—Н. Жигановай хүгжэмтэ зохёолнууд.

Улаан-Удэ. 18.35 — Соносхолнууд. 18.45 — «Агитаторнууд ба политинформаторнуудта туһаламжа». 19.05 — Баримтата фильмүүдэй программа. 20.05 — Фильм-концерт.

ЧЕТВЕРГ, 15

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Горнистнууд, харюусагты!». 10.35—«Приключения принца Флоризеля» —телевизионно олон серитэй уран һайханай фильм (2-дохи сери). 11.40—СССР-эй арадай артистка Ирина Богачевагай концерт. 12.20 — Шэнэ һонин. 14.55 — Дамжуулгын программа. 15.00 — Шэнэ һонин. 15.20 «Ородой тала. Дүү хүбүүн»—телевизионно баримтата фильм. 16.15 — «Шатарай һургуули». 16.45 — Вольск хотын 200 жэлэй ой. «Вольск» гэжэ телевизионно баримтата фильм.

Улаан-Удэ. 17.15 — «Пионерия» —киножурнал. 17.25 — «Уласхоорондын шэнжэлэл» (буряадаар). 17.40 — «Байгал» — программа.

Москва. 18.15 — СССР-ба Монголой Арадай Республикын хоорондо хани барисаан, харилсаа холбоон ба бэе бэедээ туһалалсаха тухай хэлсээндэ гарай табигдаһаар жэлэй ойдо зорюулагдаһан кинопрограмма. «Монгол ороноор аяншалга» — кинопрограмма. Монголой Арадай Республикын Гүрэнэй дуунай ба хатарай ансамблин концерт. 19.05 — «Шубуудай суглаан» — мультфильм. 19.15 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 19.30 — «Олон түмэнэй ленинскэ университет». «Социалис экономикые хүгжэлгэ». Партиин ЦК-гай проектые зүбшэн хэлсэнэбди. 20.00 — «Дурагай аялгануудай». Электронно инструментнүүдэй ансамблиин концерт. 20.25—«Приключения принца Флоризеля» — телевизионно олон серитэй уран һайханай фильм (3-дахи сери), 21.30 — «Время». 22.05 — «КПСС-эй XXVI съездые угтуулан». Азербайджанай ССР-эй телевиденин программа. Азербайджанай КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Г. А. Алиев үтэ хэлэхэ. «Шэнэ амжалтануудта» — баримтата фильм. Искусствын мастернуудай ба уран һайханай бүлгэмэй коллективүүдэй концерт. 00.05 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 17.15 — «Бидэнтэй хамта хэ, бидэнэр шэнгеэр хэ, бидэнһээ үлүү һайнаар хэ».

Улаан-Удэ. 18.15 — Баримтата фильмүүдэй программа. 19.15 — Буряадай оперно театрай дуушадай концерт. 19.45 — Соносхолнууд. 19.55 — «Танай бэшэгүүдээр».

ПЯТНИЦА, 16

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00—«Время» — 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Бидэнтэй хамта хэ, бидэнэр шэнгеэр хэ, бидэнэрһээ үлүү һайнаар хэ». 11.05—«Приключения принца Флоризеля» — телевизионно олон серитэй уран һайханай фильм (3-дахи сери). 12.40 — Шэнэ һонин. 15.20 — «Сибирь ба Алас-Дурнын хизааараар» — киногой программа. 16.15 — «Шинин ленинскэ библиотекэ». «Империализм — капитализмын хүгжэлтын дээдэ шата».

Улаан-Удэ. 16.45 — «Дуунтан уулзалга» (буряадаар). 17.25 — «Байгал» программа.

Москва. 17.55 —«Һурган хүмүүжүүлэгшэ» — телевизионно журнал. 18.25 — — «Онтохондо айлшаар». «Шелкунчик» — мультфильм. 19.15 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 19.30— — «КПСС-эй XXVI съездые угтуулан». «Агуучехэ номой бүлэгүүд». «Шэнэ дабшалта тээшэ». 20.30 — Советскэ Союзай эрхим бэрхэ фигуристнуудай уран шадабари харуулагдаха. 21.30—«Время». 22.05 — Советскэ Союзай эрхим бэрхэ фигуристнуудай уран шадабари харуулалгын, үргэлжэлэл. 22.35 — «Андронниковто угэ үгтэнэ». «Кропоткинская, 12» — телевизионно фильм. 22.35 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 23.50 — «Совет искусствын мастернуудай». СССР-эй арадай артист А. Соловьяненко дуулаха.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 16.45 — «Дурагай уран шүлэгүүдэй». 17.15 — Концерт.

Улаан-Удэ. 17.55 — Баримтата фильмүүдэй программа. 18.55 — «Балетны сюитэ».

СУББОТО, 17

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00—«Время». 9.45 — «АБВГДейка»... 10.15 — «Түрэл хидтэ зорюулагдаһан дамжуулга». 10.45 — «Манай адрес — Советскэ Союз». Челябинска областнин уран һайханай бүлгэмэй коллективүүдэй хабаадалгатай программа. 11.20 — «Һайн шанартай эд бараа элбэг ехэ гаргаха».

Улаан-Удэ. 11.50 — «КПСС-эй XXVI съездые угтуулан». «Факел» — зүлуушуулда зорюулагдаһан дамжуулга. 12.20 — «Эрдэм наука ба техникэ» — киножурнал. 12.30 — Бүрлад хүгжэмэй концерт (үгэтэ).

Москва. 13.15 — «Спортлотогой» 3-дахи тираж. 13.25 — «Наранай баһ нөөсэ». 14.25 — «Уран зураашад тухай хөөрөөн». Фернан Леже. Түрэһөөр 1 жэлэйнь ойдо зорюулагдаһан. 15.00 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 15.15 — «Хүни харилсаан» — телевизионно журнал. 15.45 — Үхибүүдтэ фильм. 17.15 — «Калугынхидай баримтаһан гол шэглэл» — телевизионно баримтата фильм. 18.05 — «Мэдээжэ аад, хүбүсын юумэн». 19.00 — «Партиин ЦК-гай проектые зүбшэн хэлсэнэбди». Политическэ шэнжэлэгшэ Ю. Лстуновой хөөрөөн. 19. — «Шэнэ жэлэй сэнхир гаханай» концертнэ программа. 21.30 — «Время». 22. — «Шэнэ жэлэй сэнхир галханай» концертнэ программын үргэлжэлэл. 00.05 Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 11.50 — «Мовичка» гэжэ телевизионно клуб.

Улаан-Удэ. 13.15 — Үүдтэ. «Я вас любил» уран һайханай фильм.

ВОСКРЕСЕНИ, 18

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 «Время» — 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.00 «Будильник». 10.30 — «Советскэ Союзда алба хэнэбі». 11.30 — «Элүүр энхэ байлга». 12.15 —«Үглөөнэй почто» — Хүгжэмтэ программ. 12.45 — «Эрдэм наука ба техникэ» — киножурнал. 13.00—«Худөөгэй час». 14. «Хүгжэмтэ киоск». 14.3 М. Горький. «Дайсан». М. Горькийн нэрэмжэтэ Москвагай уран һайханай академическэ театрай фильм зүжэг. 16.50—«Доной комунистнууд». «Директор» (1-дэхи дамжуулга). 17.3 «Киногоор аяншалагшадай клуб». 18.30 — Уласхоорондын һонин. 19.15 — Мультфильмнүүдэй программ. 19.50 — Л. Н. Толстойн хөөлоор найруулагдаһан «Отец Сергий» — гэжэ уран һайханай фильм. 21.30 «Время». 22.05 — «Багшатай». 23.30 — Советскэ Союзай спортоор дэлхэйн кубогтэхын түлөө. Австрийн дамжуулга. 24.00. Шэнэ һонин.

Редакторай орлогшо П. Н. НИМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, пер